JEEKEL, C.A.
EENIGE BESCHOUWINGEN OVER
"DE WAARHEID" OVER ONZE
VESTIGING IN ATJEH.

XXII:-
4 95

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Rp 289,320
XXII
45

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII 455

EENIGE BESCHOUWINGEN

OVER

„DE WAARHEID" OVER ONZE VESTIGING IN ATJEH.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

„De

EENIGE BESCHOUWINGEN

OVER

„De Waarheid" over onze vestiging in Atjeh

VAN

DEN LUITENANT-GENERAAL J. VAN SWIETEN,

DOOR

C. A. JEEKEL,

Oud-officier der Marine.

'S GRAVENHAGE,
HENRI. J. STEMBERG.
1879.

BAT. GENOOTSCHAP

Item id: 2121 37067

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Tanggal : 9 Maret 2012
No. Induk : 20120/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 1052 1160
Beli / Hadiah : Ex. Museum

„Nu laat ik U los, en geef ik de zaak in handen van de soldaten, die niet praten maar slaan."

„De Waarheid' blz. 15 [1].

»Moge de generaal VAN SWIETEN verklaard hebben, dat de oorlog in Atjeh geëindigd is, zeker is dit niet het geval met den oorlog, die gevoerd wordt over het beleid van dien Generaal." [2]

Was het ons voornemen andermaal onze denkbeelden over de aanvoering der 2e expeditie naar Atjeh te ontvouwen, wij zouden wederom op dezelfde wijze kunnen beginnen als vroeger, ofschoon er ruim vier jaren verloopen zijn, sinds wij het opstel publiceerden, welks aanvang wij hierboven aanhaalden.

Wij zeggen opzettelijk, dat wij dezelfde inleiding konden gebruiken, want niettegenstaande [3] de legerorde aan de troepen bij het vertrek uit Atjeh, en de positieve verklaring: »wij hebben den oorlog nimmer voor geëindigd verklaard" [4]

---

[1] De Waarheid over onze vestiging in Atjeh door den luitenant-generaal J. VAN SWIETEN, adjudant des Konings en Staatsraad in buitengewone dienst. Kortheidshalve zal dit werk in ons opstel eenvoudig „de Waarheid" genoemd worden.

[2] Ten einde niet te veel in herhalingen te vervallen wordt ons opstel vroeger in „het Vaderland" verschenen als bijlage hierbij gevoegd.

[3] „De Waarheid" blz. 102.

[4] „De Waarheid" blz. 138.

heeft de generaal Van Swieten, volgens vele getuigen, bij zijn afscheid aan de officieren wel degelijk verklaard, dat de oorlog (niet de veldtocht) geëindigd was.

Schreven wij om de verkeerde indrukken weg te nemen, die een stuk in »De Gids" van April 1875: »Nog iets over Atjeh" door den generaal De Stuers, wellicht had te weeg gebracht, en bezielde alleen zuivere vaderlandsliefde onze pen, thans zouden wij aan den strijd over het beleid van generaal Van Swieten geen deelnemen, waren wij niet genoodzaakt, om eenige beweringen van dien hooggeachten krijgsman te weerleggen, die ons voorstelt, als pronkende met de veêren van een ander."

Toen het stuk van den generaal De Stuers in »De Gids" verscheen, was men algemeen verbaasd, hoe een man van zoo hooge positie door drogredenen de natie trachtte gerust te stellen omtrent den loop der zaken in Atjeh.

Wij, die in het bezit waren van vele gegevens omtrent die expeditie, vermeenden goed te doen met tegenover de phrasen van generaal De Stuers de feiten te stellen.

Waarom de generaal Van Swieten ons onbevoegd en ongeroepen verklaart, [1] om ons oordeel uit te spreken, is ons niet recht duidelijk.

Even onduidelijk is het ons, waarom al degenen, die het beleid van den generaal Van Swieten afkeuren, onbevoegd, en slechts zij op de hoogte der zaken zijn, die zijn beleid bewierooken.

Wij mogen toch vooronderstellen, dat de generaal Van Swieten weet, dat dergelijke strijd over legeraanvoering niets buitengewoons is, maar dat er, om ons tot Sumatra te bepalen, dikwerf strijd werd gevoerd, over de beste wijze, om ons gezag op dat schoone eiland uit te breiden, en zeker zullen zij, die de vroegere polemiek over die vesti-

[1] „De Waarheid" blz. 138.

ging hebben nagegaan, niet weinig verbaasd zijn te vernemen, dat de generaal Van Swieten zich den generaal Michiels tot voorbeeld stelt, welke laatste krijgsoverste eenmaal door den generaal H. J. J. L. de Stuers [1] juist werd aangevallen van datgene gedaan te hebben, wat zij, die het beleid van den generaal Van Swieten afkeuren, zoo gaarne door laatstgenoemden bevelhebber hadden zien toegepast. Met andere woorden: de generaal H. J. J. L. de Stuers, die door zijn memorie eenmaal prof. Veth deed schrijven, dat generaal Michiels was: »het geïncarneerde stelsel van verovering en soldatengeweld", keurde toen ook het stelsel van een rusteloos vervolgen van den vijand af. Ook toen werden zij, die dit stelsel voorstonden, als met »courte vue" voorgesteld, doch generaal Michiels was desniettegenstaande de man, aan wien voor een groot deel de vestiging van ons gezag op Sumatra te danken is.

Het is zeer te bejammeren, dat de pennestrijd, die over den oorlog in Atjeh ontstaan is, op een wijze wordt gevoerd, die doet vooronderstellen, dat men niet 's lands belang, maar dat van enkele personen beoogt.

Vooral de schrijver van »de Waarheid" heeft den strijd op dat gebied overgebracht. Dat men in het afkeuren van het beleid, bij de tweede expeditie naar Atjeh getoond, den krijgsman, die de expeditie aanvoerde, moest aantasten, was natuurlijk; maar dat zij slechts ter wille van den generaal Verspyck zouden schrijven, is een van die holle gezegden, welke zoo vaak in »de Waarheid" voorkomen en door niets bewezen worden. Zoover ons uit de verschillende stukken, die thans over Atjeh zijn verschenen, bekend is, blijkt het wel, dat de generaal Verspyck geenszins het beleid van den generaal Van Swieten goedkeurde, maar wat de generaal Verspyck gewild heeft, is ons tot dusver onbekend.

[1] Niet te verwarren met den generaal De Stuers, schrijver van het Gidsartikel.

Men mag vooronderstellen, dat hij zich niet heeft kunnen vereenigen met dat dralen, die weinige voortvarendheid, dat immer wachten op toenadering, die altoos uitbleef, en zij, die hem kennen, mogen vermeenen, dat hij geenszins de meening zal deelen, dat bij Indische Oorlogen geen groote voortvarendheid de leus moet zijn [1]; maar het gaat niet aan, zooals de schrijver van de »Waarheid" doet, al degenen, die zijn beleid afkeuren, tot partijgenooten van den generaal Verspyck te verklaren [2]. Wij althans schreven toenmaals, omdat wij de aanbevolen gerustheid over den toestand in Atjeh niet konden deelen. Of het ons gelukt is het opstel van den generaal de Stuers te wederleggen, weten wij niet, doch waarom de generaal Van Swieten beweert, dat wij »zoo onbevoegd en zoo ongeroepen onzen naam geleend hebben tot een ongemotiveerden aanval tegen zijn beleid" [3], zullen wij straks nagaan.

Vooreerst zij hier opgemerkt, dat het thans ons doel niet is in wederlegging te treden van al de drogredenen, die de generaal Van Swieten in zijn verdediging aanvoert, en die somwijlen met den grootschen naam van hoogere orde van krijgskunst worden bestempeld. Wij willen alleen aantoonen, dat hetgeen de generaal Van Swieten »de Waarheid" noemt, van vrij twijfelachtigen aard, en dat het, wat ons aangaat, een bepaalde onwaarheid is.

In ons vorig opstel trachtten wij ook te betoogen, dat, toen de Regeering den buitengewonen maatregel had genomen, om een sedert jaren gepensioneerd Generaal weder in activiteit te stellen en tot Gouvernements-commissaris der 2de expeditie naar Atjeh te benoemen, men terecht buitengewone uitkomsten kon verwachten.

---

[1] „De Waarheid," blz. 94.
[2] „De Waarheid," blz. 90.
[3] „De Waarheid," blz. 138.

Zijn die verkregen? De generaal VAN SWIETEN noemt ze schitterend [1], maar wij gelooven, dat ieder onpartijdige zal uitroepen: »God beware ons land voor zulke schitterende uitkomsten!"

Trouwens wat is het succes van de expeditie geweest, die de generaal VAN SWIETEN geleid heeft? Het nemen van en zich vestigen in den Kraton, die op circa één uur afstand van het strand is gelegen, en het ons wikkelen in een zwaren oorlog, die naar onze meening door een energiek vervolgen van den vijand zeker gunstiger resultaten zou gehad hebben, waartoe de generaal VAN SWIETEN voldoende macht had.

't Is waar, de generaal VAN SWIETEN moest zich in Kotta-Radja versterken; maar waarom verminderde hij zijn macht den 14 Februari 1874 door terugzending der bijna niets geleden hebbende legioenen van Pakoe Alem en van Mangko Negoro. Was zulks noodzakelijk? Zelfs indien zulks uitdrukkelijk bepaald was, kon de regeerings-commissaris daarvan toch afwijken of voorstellen daarvan af te wijken. Maar het terugzenden dier legioenen, van het achterlaadgeschut en van een gedeelte der hoofdmacht, waarmede de opperbevelhebber der 2de Atjenesche expeditie vertrok, was slechts berekening op effect. Achterlaadgeschut en teruggezonden soldaten keerden bijna even snel terug, als zij verzonden waren.

De generaal VAN SWIETEN houde ons ten goede, dat wij niettegenstaande »de Waarheid" blijven vooronderstellen, dat een macht van circa 7500 combattanten, gesteund door een vloot van 25 stoomers, onder een energiek bevelhebber, vrij wat betere uitkomsten had kunnen geven.

Wij voor ons zien niet overal een hoogere orde van krijgskunst of politiek. Wij blijven na elk treffen met den vijand een wachten op toenadering zien. Om dit te be-

[1] Open brief aan Gen. BOOMS, blz. 1.

wijzen moet men maar eens »de Waarheid" met de telegrammen van het tooneel des oorlogs vergelijken.

»Die telegrammen verdienen alle vertrouwen, zij geven geheel terug, wat tijdens de afzending werd vernomen" [1], zegt de schrijver van »de Waarheid"; maar waarom ze ons dan niet medegedeeld? Zij waren toch zeker niet te wijdloopig voor een werk, waarin veel aanhalingen van andere schrijvers en sprookjes, door inlanders verteld, voorkomen. Maar de generaal Van Swieten heeft zeker begrepen, dat dan zijn redeneeringen over hoogere orde van krijgskunst en politiek geen steek zouden houden, en zijn wachten op toenadering in al zijn naaktheid te voorschijn zou treden.

Zoo werd den 20en December 1873 uit Penang getelegrapheerd: [2] »Het schijnt, dat de nederlaag van den 14en dezer en het bombardement der marine *hem (den vijand) heeft ontmoedigd;*" en dat de Generaal ook veel verwachtingen had van het verloopen van den vijand, bleek uit het telegram van den 26en December, uit Singkel verzonden [3].

»Wegens de cholera, die echter verminderde, moesten de troepen rust hebben. Daardoor versterken wij ons, *terwijl de benden van den vijand; wiens levensmiddelen ontbreken, zullen verloopen.*"

Hoe rooskleurig de Generaal den toestand inzag, blijkt uit zijn telegrammen den 28 December, ook te Singkel aangeboden: [4]

»*De XXVI Moekim was verslagen, de XXV Moekim hield zich onzijdig, de XXII Moekim was door alle verliezen ontmoedigd. Bij den vijand heerschte schaarschte aan rijst.*"

Al die gunstige berichten baseerden zich op vrij on-

---

[1] „De Waarheid," blz. 200,
[2] Buitengewoon Bijvoegsel Staats-Courant Dinsdag 23 Dec. 1873.
[3] Buitengewoon Bijvoegsel Staats-Courant van 28 en 29 Dec. 1873.
[4] Buitengewoon Bijvoegsel Staats-Courant van 31 Dec. 1873.

zekere mededeelingen [1], gaarne aangenomen, omdat men het zoo wenschte. Den 6en Januari 1874 wordt getelegrapheerd [2]: »De Radja van Gighen had zijn land aan het Gouvernement aangeboden op de door het Gouvernement te stellen eischen, en wenschte in den Kraton een poging tot bemiddeling te doen, vreezende, *dat de oorlog het land geheel ten gronde zoude richten.*"

Uit het telegram den 21en Januari uit Penang, leest men dat de Kraton *berend* moet worden, [3] en dat de generaal Van Swieten er aan dacht de XXV en XXVI Moekim te onderwerpen, hetgeen hij later voor onzinnig verklaarde.

»Om den val van den Kraton zeker te maken, moet hij *berend* worden. Te dien einde was de 2e helft der reserve brigade van Padang ontboden. Deze zal ook later noodig zijn voor de onderwerping van XXV en XXVI Moekims."

Den 26en Januari 1874 telegrapheerde Generaal Van Swieten: [4]

»De Kraton is ons, door een omtrekkende beweging, gisteren en heden gedaan, is de Kraton geheel *berend*."

Desniettegenstaande schrijft de Generaal »wat hij (Borel) [5] de berenning van den Kraton noemt, was zulks niet."

»De manoeuvre van den 23en en 24en Januari was geen berenning" enz. »Op het oorlogsterrein is nimmer en door niemand ooit sprake van eene berenning geweest. Vermoedelijk was een ieder van de onuitvoerbaarheid daarvan overtuigd" [6] en verder: »aan eene berenning van den Kraton dacht niemand, en deze was ook niet noodig"

[1] De waarheid blz. 127.
[2] Buitengew. Bijvoegsel Staats-Courant 10 Jan. 1874.
[3] Buitengew. Bijvoegsel Staats-Courant 23 Jan. 1874.
[4] Staats-Courant 27 Januari 1874.
[5] „De Waarheid" blz. 271.
[6] „De Waarheid" blz. 235.

enz. [1] schrijft de generaal VAN SWIETEN in »de Waarheid", en is hij dan zijn eigen legerorde (23 Jan. 1874) vergeten, die luidde: »het doel is om door een nauwe omtrekking zich meester te maken van de Kampongs Atoeh en Longbattah, waardoor de zuidface evenals de oostface *berend* wordt en de vijand langs die zijde geen toevoer meer in den Kraton kan krijgen". Waarlijk van consequentie, behalve in eigen onfeilbaarheid en zelfverheffing, loopt »de Waarheid" niet over.

Waarom de generaal VAN SWIETEN nú den vijand niet achterna zet, blijkt uit zijn telegram van 28en Januari 1874: [2] »Alles doet gelooven, dat na de volkomen overwinning, die behaald is, *de strijd geëindigd en de onderwerping der XXV en XXVI Moekims nabij geacht kan worden.* PANGLIMA POLIM (hoofd der XXII moekims, die volgens vroegere berichten den oorlog leidde) *en de Sultan* (zoo laatstgenoemde althans niet gelijk gezegd werd aan de Cholera was overleden) *schenen den strijd te willen voortzetten, maar zullen dat niet kunnen, omdat zij door alle bondgenooten der noordelijke en westelijke Staten verlaten zijn.*"

Van het denkbeeld, dat er toenadering moet komen, is de generaal VAN SWIETEN maar niet af te brengen, want hij telegrapheert 1en en 6en Februari uit Penang [3]; *De XXV en XXVI Moekim gaven teekenen van onderwerping.* De XXII *Moekim zoude* (naar men verzekerde) *volgen* door den dood van PANGLIMA POLIM aan de Cholera. Bekenden met het volkskarakter zeiden, dat de *onderwerping van allen met zekerheid kon verwacht worden.*

Intusschen bleef de telkens voorgespiegelde onderwerping steeds uit en in plaats daarvan versterkte de vijand zich

[1] „De Waarheid" blz. 235.
[2] Staatscourant 3 Februari 1874.
[3] Staats-Courant 8 Februari 1874.

in het binnenland. Generaal VAN SWIETEN weet toch nog wat, om te doen gelooven, dat de onderwerping op til is.

Telegram 4 Februari 1874 [1]: »Sinds 29 Januari niets belangrijks voorgevallen en ook de toetreding tot onderwerping niet vooruitgegaan. In het binnenland aangelegd wordende versterkingen getuigden van een voortdurende vijandige houding van hoofden, maar gaven *geen bezorgdheid, daar het slechts plaatselijke middelen van tegenstand zijn, die gemakkelijk onschadelijk kunnen gemaakt worden. Door de verovering van den Kraton is de kracht der verdediging gebroken, en wat verder geschiedt slechts partieël.* De kleine man scheen voor de voortzetting der vijandelijkheden minder gestemd. Het kamp der expeditietroepen werd niet meer gealarmeerd. In enkele in de nabijheid gelegen kampongs waren de vrouwen teruggekeerd. Ook werden door enkelen boomvruchten en andere kleinigheden te koop gebracht, en 't volk bewoog zich, in tegenstelling van vroeger, op eigen terrein ongewapend. Dit deed den opperbevelhebber raadzaam achten, om eenigen tijd van bezinning te geven, alvorens handelend op te treden en af te wachten, wat de vredesgezinden zouden doen." Hieruit blijkt, dat de generaal VAN SWIETEN toen nog wel dacht om handelend op te treden, waarover hij later den staf breekt.

Den 4en Februari 1874 geeft de telegraaf ons de volgende mededeeling [2]! »De hoofden van Atchin blijven zich verwijderd houden en hebben TOEWANKO-DAOED, een negenjarig achterneef van den voorlaatsten Sultan IBRAHIM MANSJOER SJAH, tot Sultan gekozen met 4 voogden voor regentschap. Zij pogen dus nog den ouden toestand te bestendigen en het verzet voort te zetten. Onzerzijds is men bezig 't noodige te doen voor een blijvende vestiging. In den kraton wordt een post van 500 man en een

[1] Staatscourant 10 Februari 1874.
[2] Staatscourant 12 Februari 1874.

kamp van 1500 man opgericht, waardoor de rivier en de af- en aanvoer worden beheerscht. Ter wille van de werkzaamheden worden van onzen kant geen vijandelijkheden gepleegd, *een gevoel van machteloosheid schijnt ook den vijand daarvan terug te houden.* Het volk is vredesgezind."

Men ziet hier weder het optimisme van den generaal VAN SWIETEN. Hij rekent circa 2000 man voldoende voor de bezetting en later geeft hij hoog op: »En de bezetting waarmede onze stelling in Atjeh onneembaar en volkomen veilig was, had een sterkte van 5000 man [1]. En toch durft de generaal VAN SWIETEN zich zijn lezers nog zoo naïef vooronderstellen, dat hij ze diets wil maken, dat de kolonel PEL evenzoo handelde, als zijn voorschriften waren. In Februari waren 2000 man voldoende voor de veiligheid, in April liet de generaal VAN SWIETEN er bij zijn vertrek 3300 achter, en in December van dat jaar waren er al 5000 voor de veiligheid!!

Ook haalt de generaal VAN SWIETEN uit een verslag van den generaal PEL, militair en tevens civiel bevelhebber te Atjeh, aan de Indische regeering aan: »Onze stelling is niet alleen onneembaar maar ook volkomen veilig. Ook onze gemeenschap met de zee is volkomen veilig. Wij hebben het hart van Atjeh in ons bezit. Wij kunnen een afwachtende houding aannemen" [2]. En niettegenstaande de instemming van den generaal VAN SWIETEN met dat veilig zijn met 5000 man, zegt hij: »Het had alles met de achtergelaten bezetting van p. m. 3000 man en een tiental kruisbooten kunnen gebeuren" [3]. Het mededeelen van een enkelen volzin uit een verslag beteekent weinig, en van iemand, die, toen dit verslag ingediend werd, een hooge positie in Indië bekleedde, vernamen wij, dat, ofschoon hij den

[1] Open brief van gen. VAN SWIETEN aan gen. BOOMS, blz. 4.
[2] Open brief van gen. VAN SWIETEN aan gen. BOOMS, blz. 2.
[3] „De waarheid" blz. 296.

woordelijken inhoud vergeten was, de generaal in bedoeld verslag ook schrijft: »*Maar laat ons niet te lang wachten.*"

Wij doen hier aan generaal VAN SWIETEN de vraag: Staat zulks in dat of een der verslagen van generaal PEL of niet? Nu generaal VAN SWIETEN zijn beleid verdedigd heeft, mag hij ons daarvan niet onkundig laten. Het wordt tijd, dat wij de waarheid in haar geheel kennen en onze vraag is van veel belang, want zijn onze inlichtingen juist, dan wil men ons wederom een blinddoek voor de oogen binden.

Laat de generaal VAN SWIETEN deze vraag onbeantwoord, dan hopen wij, dat eindelijk de regeering de verslagen en rapporten van den generaal PEL zal overleggen; want de natie heeft recht om te weten, of men haar misleidt of niet. [1]

Wij voor ons hopen, dat we verkeerd zijn ingelicht; want heeft de generaal PEL werkelijk geschreven, *dat wij niet te lang moesten wachten*, dan is wederom met opzet de waarheid verminkt. Maar is het mogelijk, dat de generaal PEL in Maart 1875 aan de Indische regeering kan geschreven hebben: »Wij kunnen een afwachtende houding aannemen?" De oud-Minister van Koloniën VAN GOLTSTEIN bemerkt in drie particuliere brieven van dien generaal niets van die bewering en die brieven zijn gedateerd 6, 9 April en 26 Mei 1875. *Integendeel, generaal* PEL *klaagt over de onvoldoende troepenmacht, waarover hij beschikken kon.* Woordelijk komt in den brief van 26en Mei voor: »*Den 2en dezer ben ik genoodzaakt geweest, om weder een drietal punten te bezetten, ten einde mijn zuidelijke linie meer te versterken, aangezien er te veel kans voor den vijand bestond, om dezelve door te breken.* Met het

---

[1] Onder het corrigeeren dezer brochure is de heer v. GOLTSTEIN als Minister van Koloniën opgetreden. Het is te hopen, dat daardoor de reden van ons agressief optreden in Atjeh zal worden bekend gemaakt, en de brieven van PEL worden overgelegd.

beste succes is onze tocht bekroond, want de punten, welke ik bepaald had, dat genomen moesten worden en bezet, zijn ons in handen gevallen met betrekkelijk zeer geringe verliezen. Nu zal het ageeren voorloopig dienen gestaakt te worden, aangezien door de vele regens en den hoogen waterstand der rivieren de sawahs overal vrij diep onder water staan. "t Is wel jammer, want weinige dagen geleden werd mijn macht aangevuld, waarmede ik, zoo het terrein zulks toegelaten had, vóór mijn aftreden nog een mooien slag zou hebben kunnen slaan."

Deze vorenstaande brief is afdoende, hij bewijst dat in Maart 1875 de generaal PEL niet kon geschreven hebben: »wij zijn ook volkomen veilig . . . . . wij kunnen een afwachtende houding aannemen," tenzij er een nadere verklaring bij is, en deze moet bekend worden. In Maart 1875 kon de positie niet *volkomen veilig* zijn, want dan waren de operatiën van 2 Mei niet noodig. De positie kon toen niet *volkomen veilig zijn*, want anders kon de vijand niet door de zuidelijke linie breken. Het is om die reden, dat wij met nadruk op openbaarmaking der correspondentie van Atjeh aandringen. Er bestaan verslagen en rapporten, aan den Legerkommandant, aan den Gouverneur-Generaal en aan den Minister van Koloniën; er bestaan officieuse en officiëele brieven, alles moet medegedeeld worden, anders krijgt men niet de volle, maar weder de verdraaide waarheid.

Iedereen, die met aandacht de vroeger aangehaalde telegrammen heeft nagegaan, zal tot het besluit komen, dat het een fout van den bevelhebber was, zijn groote macht ongebruikt te laten en zich door zaken, die hij gaarne wenschte, in slaap te laten wiegen. Hoe zou een doortastend bevelhebber den tijd niet gebruikt hebben om den vijand te vervolgen en te toonen, dat zijn versterkingen voor ons geen hinderpaal waren. Hem rustig zijn gang te laten gaan, deed den Atjeneezen het denkbeeld

verkrijgen, dat wij geen macht bezaten hen te vervolgen.

Het spreekt van zelf, dat men onder den eersten indruk van den val des Kratons beter den vijand kon benadeelen dan later; want naarmate de krijg langer duurt, wordt ook de inlander beter gehard, en beter bekend met onze taktiek. Wat toen met betrekkelijk geringe middelen te verkrijgen was, moest later noodwendig moeielijker te bekomen zijn.

Het is echter zeer begrijpelijk, dat de generaal Van Swieten aanvankelijk toenadering bleef verwachten, want na den val van Bondjol schreef generaal (toen luitenant-kolonel) Michiels: »Als met een tooverroede werd met den val van Bondjol een volkomen omkeering van zaken teweeggebracht. De trotsche Maleier boog ootmoedig het hoofd, en begreep wellicht voor de eerste maal, dat hij een meester had." Met dat voorbeeld voor oogen, vinden wij het zeer aanneembaar, dat een krijgsoverste die jaren op Sumatra had doorgebracht, ook van den val des Kratons hetzelfde effect verwachtte. Maar hij erkenne dan ook later, dat zijn inzichten gefaald hebben, en men moge dan betreuren dat het Gouvernement een generaal tot opperbevelhebber benoemd had, die dergelijke denkbeelden koesterde, men kan hem daarvoor niet verantwoordelijk stellen, en men is hem dank verschuldigd voor 't geen hij voor het vaderland gedaan heeft.

Maar nu hij gezien heeft »dat het stelsel, afwachten", de ergste gevolgen na zich gesleept heeft, had hij een offer aan zijn persoon moeten brengen en ruiterlijk moeten verklaren, dat hij gedwaald heeft. Door dit niet te doen, door met drogredenen te redeneeren, heeft de generaal Van Swieten een groote verantwoordelijkheid op zich geladen.

Hij weet, dat velen te vangen zijn met hoog opgeven van humaniteitsbeginselen. Het klinkt zoo wegslepend: »ik stel er roem in, dat in dezen oorlog geen nutteloos bloed ver-

goten is, en dat hij met humaniteit is gevoerd" [1]; alsof iemand wenschen zoude, dat men nutteloos bloed vergoot en zonder humaniteit den oorlog voerde. Niemand zal dit verlangen, alleen wenschen zij, die de humaniteitsbeginselen van den generaal VAN SWIETEN niet zijn toegedaan, dat men die beginselen niet hadde toegepast ten koste van eigen veiligheid en eigen bloed [2].

De roem van den generaal VAN SWIETEN zou waarlijk groot zijn, als hij zonder nutteloos bloedvergieten, de groote macht, die hij ter zijner beschikking had, gebruikt had om den vijand te fnuiken, of als hij getrouw was geweest, aan hetgeen hij zelf terneer schreef, toen eenmaal het zwaard getrokken was, en dat wij tot motto van dit opstel kozen »nu laat ik U los en geef ik de zaak in handen van de soldaten, die niet praten maar slaan" [3].

Den 10den Februari [4] telegrapheerde de generaal VAN SWIETEN andermaal over de toenadering: »Sedert 7 Februari niets bizonders voorgevallen. *De blijken dat het volk den oorlog moede is, en zich overwonnen acht, namen echter toe*, ofschoon de hoofden zich van toenadering onthielden, en 't volk door geweld verhinderden zijne betere gezindheid te toonen. Dit werd althans door enkelen medegedeeld, die uit XXVI Moekim in het kamp der expeditionnaire troepen waren gekomen. *Vermits deze toestand voor het volk niet lang houdbaar is, werd verwacht, dat de tijd hierin verandering zou brengen.*" Wederom bemerkt men, dat de generaal het voor onmogelijk houdt, dat de oorlog lang zal duren. En hoe lang duurt die oorlog nu al?

Nu volgen eenige telegrammen over krijgsbedrijven en

---

[1] „De Waarheid" blz. 488.
[2] „De Waarheid" blz. 96.
[3] „De Waarheid" blz. 15.
[4] Staats-Courant 14 Febr. 1874.

het bevestigen van den Kraton, die wij kunnen overslaan; den 19en Februari vernemen wij, »dat de toenadering nog blijft ontbreken" [1].

Een maand ging wederom voorbij, maar de toenadering bleef uit. Het prachtige leger, dat de generaal VAN SWIETEN onder zijn bevelen had, bleef ongebruikt. »Wel telegrapheerde generaal VAN SWIETEN den 24en" [2]. *Er kwam meer neiging tot toenadering.* Dit hadden de hoofden doen blijken, zonder evenwel nog openlijk in onderwerping gekomen te zijn, omdat men nog dacht, dat de Expeditie-troepen tegen den regentijd den terugtocht zouden aannemen. De waarheid zal spoedig blijken. Het is waarschijnlijk, dat zij, wanneer onze bedoelingen beter bekend zijn, zich even als Groot Atchin met de Nederlandsche heerschappij verzoenen."

Den 14en April wordt een aanval getelegrapheerd, die op onze legerplaats was gedaan [3]. »Wanneer dit de maat moest zijn van 's vijands agressieve kracht, dan is zij zeer gering. De onderwerping bleef echter nog ontbreken, al schijnt de massa van het volk het vechten moede."

Uit het telegram van 17en April vernemen wij het echec ROMSWINCKEL en tot aller verbazing leest men uit dat van den 25 April den terugkeer der expeditionnaire macht, met de laconieke bijvoeging van: »*de plaatselijke toestand is rustig.*"

Uit al de boven aangehaalde telegrammen blijkt duidelijk, dat de generaal VAN SWIETEN immer toenadering zag, maar al werden zijn verwachtingen ook telkenmale teleurgesteld, toch gaf hij de hoop niet op, en dit is de voornaamste reden, waarom de aanzienlijke krijgsmacht, die hij onder zijne bevelen had, werkeloos bleef.

---

[1] Staats-Courant 24 Februari 1874.
[2] Staats-Courant 28 Maart 1874.
[3] Staats-Courant 19/20 April.

De generaal Van Swieten keerde naar Java terug. Waarvoor? Was hij zoo overtuigd, van het welslagen van de afwachtende politiek, waarom dan nog niet wat op Atjeh gebleven, want dat hij wegging, om geen logies, voor hem te doen maken, zooals hij den 24 April verklaarde aan de hoofdofficieren, die hij bij zich vereenigd had, zal wel niemand geloofd hebben. Het gaat toch niet aan, later den generaal Pel te beschuldigen van door zijn omgeving afgeweken te zijn van het defensieve stelsel [1]; want generaal Pel is door de omstandigheden, die zich aan geen voorschriften storen, gedwongen geworden, tot de agressieve handelingen over te gaan.

De generaal Van Swieten die schrijft, dat de Regeeringscommissaris en de Kolonels van de eerste expeditie tegen Atjeh een onbedwingbaren lust om terug te keeren hadden, [2] schijnt zelf door die kwaal besmet te zijn. Die Regeeringscommissaris en Kolonels handelden nog op hooger last, al was het op een dringend betoog hunnerzijds, maar voor den generaal Van Swieten bestond geen enkel motief om terug te keeren; was hij dit met de Regeering overeengekomen, welnu, een voorstel om te blijven, ware zeker met graagte aangenomen. Hij wist, dat zijn afwachtende houding, spoedig gunstige resultaten moest afwerpen. 's Lands belang eischte dus zijn tegenwoordigheid. De Regeeringscommissaris en de Kolonels der eerste expeditie — wij kiezen volstrekt hunne partij niet — geloofden nog aan spoedigen inval van den Mousson, maar de generaal Van Swieten, die wist, dat bijna het geheele Indische leger zijn afwachtende houding veroordeelde, en dat zijn vertrek slechts het sein zoude zijn voor den generaal Pel, om stouter op te treden, gelijk

[1] „De Waarheid", blz. 344.

[2] Open brief aan den generaal Booms, blz. 13.

werkelijk gebeurde, had op zijn post behooren te blijven, en nu hij dat niet gedaan heeft, mist hij het recht om anderen toe te roepen, dat zij onbedwingbaren lust hadden, om terug te keeren. Wij zijn nu volkomen bevoegd te vooronderstellen, dat de generaal VAN SWIETEN zelf heel weinig vertrouwen in die afwachtende houding heeft gehad, ofschoon hij in October 1874 schreef: »Dat de oorlog nog lang zal kunnen duren, vrees ik niet. Inlanders schikken zich spoedig in het onvermijdelijke, en dat zal te Atjeh ook wel het geval worden" [1].

Wij zeiden hierboven, dat er zoo weinig consequentie in »de Waarheid" van den generaal VAN SWIETEN is. Wij zouden op verschillende omstandigheden kunnen wijzen, doch zullen er slechts enkele aanhalen.

De generaal VAN SWIETEN vaardigt een legerorder uit, waarin hij o. a. verklaart, dat »de wetten, waardoor de militaire misdrijven worden bedreigd, niet voor dezen tijd, noch ook voor deze gewesten en dit klimaat zijn gemaakt [2]. De bestraffing van een soldaat, die op post voor den vijand slaapt, zal aan de krijgstucht worden overgelaten. Wij willen voor het oogenblik niet treden in een beoordeeling, welke krijgstucht in een leger moet heerschen, waar de aanvoerder zoo over de wetten spreekt, al wordt een anecdote van Napoleon er bijgehaald.

De generaal VAN SWIETEN hechtte nu eenmaal niet, zoo getuigden vele berichten, aan een strenge krijgstucht, maar hoe kan dezelfde schrijver eenige bladzijden later uitroepen: »Onze vragen zijn: moeten wetten geëerbiedigd worden of niet?" En dan met zekeren nadruk er op laten volgen [3]: »Hadden de aanleggers van den brand in de

---

[1] Open brief aan generaal KNOOP, blz. 490.
[2] „De Waarheid", blz. 239.
[3] „De Waarheid", blz. 438.

Kampongs Atoeh, Lamlagang en Noesoek op den 23en Januari 1874 straf kunnen ontgaan, als wij ze daarvoor voor het Hoog Militair Gerechtshof hadden gedaagd?"

Waar de generaal Van Swieten over oorlogsrecht en humaniteit spreekt, vervalt hij dikwerf in dichterlijke ontboezemingen. Wij laten dit nu daar, omdat het bij sommigen effect zal maken; maar de Generaal vergunne ons, *zijn* humaniteitsbeginselen niet als *het* oorlogsrecht te beschouwen, en hij weet zeer goed, dat er nog vele goede wegen liggen tusschen zijn humaniteitsbeginselen en het zwaard en den brandfakkel, onder welke poëtische benamingen [1] hij hen beschrijft, die zijn begrippen niet zijn toegedaan.

Het oorlogsrecht voorziet volkomen in maatregelen tegenover een vijand, die zich aan geen oorlogsrecht stoort. [2] Sinds Bynkershoek zijne verhandeling schreef, waarin o. a. het tegenover den vijand alles geoorloofd zijn, verdedigd wordt, is het oorlogsrecht ook veel meer in overeenstemming met de eischen des tijds gebracht, maar desniettegenstaande huldigt het nog het nemen van represailles tegenover een vijand, die het oorlogsrecht schendt.

Niet alleen een oud oorlogsgebruik [3] maar zelfs het oorlogsrecht eischt, dat een bombardement eerst aangekondigd worde, ofschoon in den Duitsch-Fransehen Oorlog daarvan afgeweken werd; maar dat het volkenrecht en oorlogsgebruik vorderden, dat een vredesaanbod wordt gedaan, zooals de Generaal Van Swieten beweert, is onjuist. Wij begrijpen zeer goed, dat de Generaal Van Swieten, behalve het geweld ook nog andere middelen bezigde, om den Sultan tot onderwerping te bewegen, maar dat dit gevorderd werd, door de redenen, die de Generaal Van

---

[1] „De Waarheid", blz. 438.
[2] Den Beer Poortugael, blz. 179.
[3] „De Waarheid," blz. 143.

Swieten opgeeft, is wederom een bewijs, dat hij èn wetten èn oorlogsrecht uitlegt, naarmate het hem ter verdediging van zijn beleid te pas komt.

Trouwens is er een groot verschil, tusschen de ontboezemingen van den Generaal Van Swieten over zijn humaniteitsbeginselen en de praktijk. Zoo gelast de Generaal Van Swieten, dat: »eene voldoende scheepsmacht naar de hoofdkampong van Pedir zal vertrekken, om die plaats te bombardeeren en door een landing te doen *vernielen*." [1]

Toen de Generaal Van Swieten zelf eens een verkenning mede maakte (29en Januari 1874), werd de kampong Lam Sireh *verbrand*." [2]

In de Maleische briefjes, die onze troepen in de door hen bezochte kampong achterlieten, werd tot waarschuwing geplaatst: »om zich niet andermaal vijandig te gedragen, als het volk zich niet aan de *vernieling* zijner kampong wilde blootstellen; dat dit nu niet was geschied, omdat de adat der kompagnie was om aan het volk zoo min mogelijk schade te berokkenen." [3]

»Ik wensch noch Longbattah noch andere kampongs vooreerst aan te tasten, want als daar wordt gevochten, zou ik genoodzaakt kunnen zijn, die kampongs te *vernielen* en ik wensch liever geduld te hebben." [4]

Ook in zijn proclamatie den 31en Januari 1874 te Penajoeng uitgevaardigd, zegt de Generaal Van Swieten: »dat echter zij, die binnen redelijken tijd hunne onderwerping niet zullen hebben aangeboden, noch hunne gewone bezigheden en bedrijven, zullen hebben hervat, als vijandig zullen worden beschouwd, en zich, en hunne onderhoorigheden aan de *vernieling* van hunne kampongs en andere

---

[1] „De Waarheid," blz. 180.
[2] „De Waarheid," blz. 284.
[3] „De Waarheid," blz. 357.
[4] „De Waarheid," blz. 370.

vijandelijke handelingen zullen blootstellen" [1]. In zijn schrijven aan de hoofden der drie Sagies heet het »maar zoo de hoofden en het volk zich van mij verwijderd houden, zich niet komen onderwerpen, niet medewerken om een geregeld bestuur te verkrijgen, dan zullen mijne soldaten uwe schoone Kampongs gaan bezoeken, en *vernielen* wat mij tegenstaat biedt."

Waren dit dan alle maar praatjes, of zouden die bedreigingen werkelijk worden uitgevoerd?

In het eerste geval is licht te begrijpen, dat de vijand weinig ontzag voor ons dreigen zoude verkrijgen, doch was het doel van den generaal Van Swieten ze werkelijk uit te voeren, waarom dan telkenmale zoo hoog over het niet vernielen der Kampongs opgegeven?

En welk denkbeeld moet men zich vormen van het legerhoofd, dat niet eens de kracht had zijne bevelen te doen eerbiedigen, want hij gaf last om niet te verbranden, en men deed het toch, en stoorde zich niet aan de bevelen van den bevelhebber. Er bestond dus bij de 2de expeditie tegen Atjeh weinig krijgstucht. De bevelen, zoo schrijft de generaal Van Swieten zelf, werden eenvoudig niet opgevolgd. In het algemeen tegen verkenningen zijnde, liet hij toch verkenningen doen, uit deferentie voor den voorsteller! [2] En dan verwondert de generaal Van Swieten zich, dat men met die aanvoering niet ingenomen is, en dan moet men een partijgenoot van den generaal Verspyck zijn, om zulk een beleid af te keuren! Overal in »de Waarheid" inconsequentie in redeneeringen, in beschouwingen en in daden; en waar fouten begaan zijn, deden het de ondergeschikten. Het goede werd alleen door den generaal Van Swieten betracht! Evenzoo

[1] „De Waarheid," blz. 480.
[2] „De Waarheid," blz. 101.

was het met de gevolgen van de politiek van den generaal VAN SWIETEN. Toevallig maaide de dood juist die personen weg, welke, waren zij blijven leven, vermoedelijk al lang den oorlog zouden doen eindigen! [1]

Is het wonder, dat wij »de Waarheid" van den generaal VAN SWIETEN zeer twijfelachtig vinden? De Generaal grondt toch zijn redeneeringen op officiëele rapporten en verslagen, die hij zelf [2] verklaart, dat niet de waarheid zijn. Wat moet men nu denken van een zoo hooggeplaatst Krijgs- en Staatsman, die de rapporten willens en wetens deed verminken? En als wij hoopten, eindelijk de waarheid eens te zullen vernemen, dan werden wij bitter teleurgesteld, want twee maanden later bleek uit een schrijven aan generaal BOOMS, dat de schrijver van »de Waarheid" onwaarheid had gesproken.

Toen de generaal VAN SWIETEN dacht, dat de generaal BOOMS op zijn vroegere meening zoude terugkomen, was laatstgenoemde een »der geachtste militaire autoriteiten hier te lande, een der mannen van gezag op krijgskundig gebied" [3] maar toen generaal BOOMS zijn beweren volhield, was hij onbevoegd te oordeelen niet alleen, maar hij was waanzinnig. [4]

Waarlijk de generaal VAN SWIETEN valt telkens in het euvel van den generaal DE STUERS [5], namelijk, door op de eene bladzijde te vergeten, wat hij op de vorige schreef en zoo'n boek draagt den wijdschen titel van »de Waarheid" en moet tot inlichting van den nakomeling dienen!

»Onbevoegd," het is schering en inslag in het werk van generaal VAN SWIETEN. Onbevoegd is iedereen, die het

---

[1] „De Waarheid," blz. 298.
[2] „De Waarheid," blz. 154 en 264.
[3] „De Waarheid" blz. 134.
[4] Open brief aan generaal BOOMS blz. 12 en 23.
[5] Nog iets over Atjeh „Gids" April 1875.

niet met hem eens is, zelf de generaal VERSPYCK is onbevoegd [1], ofschoon toch duidelijk uit de instructie van den civielen regering-commissaris en militair opperbevelhebber [2] bij de tweede expeditie tegen Atjeh blijkt, dat hij aan den tweeden bevelhebber en aan den chef van den Staf der expeditie, al zijne plannen en voornemens moest mededeelen, en dat die tweede bevelhebber tot eventueelen opvolger van den generaal VAN SWIETEN was aangewezen. [3]

Het gevolg van dergelijke overdrijvingen is: dat aan de qualificatie van »onbevoegd" van den generaal VAN SWIETEN bitter weinig waarde moet worden gehecht.

Behalve inconsequentiën en drogredenen, bestaat er ook geen verband tusschen politiek en krijgsvoeren. Zoo langzaam generaal v. S. in zijn krijgsvoeren is, zoo snel is hij in zijn politiek.

Zie hier een voorbeeld: den 2Sen Januari vraagt generaal VAN SWIETEN in een telegram om Atjeh te mogen inlijven. Voor het antwoord komt, 12 Februari, (het kwam na de afkondiging der proclamatie) verklaarde de generaal VAN SWIETEN reeds het bestuur over de III Sagies te aanvaarden. Terwijl de generaal VAN SWIETEN, de macht mist of ongebruikt laat, om aan zijn proclamatie kracht bij te zetten, verklaart hij de hoofden vervallen, die vóór het einde der maand zich niet onderworpen zullen hebben, machtigt de bevolking, om alsdan nieuwe hoofden te kiezen, en belooft zijne bescherming tot handhaving der nieuwe hoofden.

Waarlijk de generaal VAN SWIETEN, die den lezer diets wil maken, dat de politiek van hooger order door hem betracht is, toonde daardoor, dat er geen verband bij hem tusschen politiek en krijgsvoeren bestond.

---

[1] „De Waarheid" blz. 264.
[2] Art. 4.
[3] „De Waarheid" blz. 120.

Wij hebben reeds hiervoren medegedeeld, dat het doel van ons schrijven hoofdzakelijk was, om protest aan te teekenen, dat de geachte schrijver van »de Waarheid" ons voorstelt, als zouden wij het artikel, door ons in »het Vaderland" van 23en April 1875 geplaatst, [welks inhoud wij, omdat het door de meeste onzer lezers reeds lang vergeten zal zijn, als bijvoegsel hierbij geven,] niet hebben gesteld, en slechts onzen naam geplaatst hebben op een door een ander geschreven stuk.

Er zijn zaken die men mag *denken*, maar niet *schrijven*, vooral als men »de Waarheid" schrijft, want dan moet alles goed doordacht zijn, wat men mededeelt. Nu hebben wij boven reeds aangetoond, dat »de Waarheid" van den generaal Van Swieten, het groote gebrek heeft van uiterst inconsequent te zijn. Waar hij die inconsequenties begaat, wordt, op zijn zachtst uitgedrukt, op de een of andere wijze van de waarheid afgeweken. Wij erkennen, dat er dikwerf aanleiding bestaat om iemand te verdenken, zijn naam aan stukken van anderen geleend te hebben, wanneer b. v. in gedachtenloop en opgave van voorbeelden veel overeenkomst tusschen twee stukken bestaat.

Zoo mag men *denken*, dat het stuk van generaal De Stuers in »de Gids" van April 1875, niet van dien gegeachten Generaal is, omdat de wijze van redeneering, sommige slecht gekozen voorbeelden, zoomede vele uitdrukkingen geheel overeenkomen met »de Waarheid" van den generaal Van Swieten. Om echter ter neer te schrijven, dat de generaal Van Swieten, het bovenbedoelde stuk in »de Gids" heeft geschreven en de generaal De Stuers het heeft onderteekend, is geenszins geoorloofd, omdat wij zulks niet kunnen bewijzen, en de mogelijkheid van dwaling daaromtrent bestaat.

Zoo kan men ook *denken*, dat de open brief van den generaal Van Swieten aan den generaal Booms niet van

eerstgenoemden generaal is, omdat èn stijl èn wijze van kritiek geheel verschillend zijn met die in »de Waarheid", en zij daarentegen veel meer overeenkomen met die van den bekenden schrijver over de gebeurtenissen, welke met den oorlog in Atjeh in betrekking staan. Zulks wordt nog te waarschijnlijker, omdat de open brief zeer in tegenspraak met »de Waarheid" is, en de schrijver van »de Waarheid", al is hij nog zoo scherp en minachtend tegenover zijn critici, toch wellevend is gebleven, terwijl de schrijver van den open brief in een toon is overgeslagen, die, op zijn zachtst genomen, tusschen fatsoenlijke lieden niet gebruikelijk is.

Desniettegenstaande zullen wij ons wel wachten om te schrijven, dat de fantasist over den Atjehoorlog de schrijver is van den open brief aan den generaal Booms, en de generaal Van Swieten, die slechts onderteekend heeft.

Maar waarom meent de generaal Van Swieten, dat wij het stuk niet geschreven hebben? Omdat wij te Leerdam niet uit eigen hoofde konden weten, wat te Atjeh is gedaan en nagelaten [1]. Dat argument is, om dezelfde woorden van den schrijver van »de Waarheid" te gebruiken, belachelijk. Het is toch waarlijk niet noodig om in Den Haag te wonen, om inlichtingen te bekomen; want de generaal Van Swieten deelt ons verschillende gebeurtenissen mede uit expeditien en oorlogen, die hij niet heeft bijgewoond, en nu zoude het toch te dwaas en te belachelijk zijn; om daarom die gebeurtenissen hare waarde te ontzeggen. De generaal Van Swieten zegt echter volkomen juist, dat wij gegevens van anderen hebben gekregen. Wij maken van deze gelegenheid gebruik, om onzen kameraden, die ons voor ons opstel hunne aanteekeningen afstonden, daarvoor bij dezen openlijk onzen dank te betuigen, omdat

[1] „De Waarheid," blz. 138.

ons thans gebleken is, dat wij daardoor in staat zijn geweest, een vrij juist en nauwkeurig verhaal der gebeurtenissen te geven.

Wij hebben zeer veel aanteekeningen van anderen gehad, waardoor het ons mogelijk is geweest vergelijkingen te maken, maar is dat onzen naam leenen aan een door een ander geschreven stuk?

De redeneering, om aan te toonen, dat onze arbeid is geweest een ellendige haarkloverij, den weldenkende en man van kennis onwaardig, is te dwaas en te belachelijk — men vergete niet, dat wij immer dezelfde woorden van den schrijver van »de Waarheid" gebruiken — om daar niet even bij stil te staan.

Ons betoog was — 't is een der argumenten — negen kolommen druks [1]. Wij erkennen gaarne, dat het voor een man, die zich zelf een ervaren krijgsman noemt [2], en, die elk ander onbevoegd om te veroordeelen, verklaart, onaangenaam moet zijn zoo'n lang stuk tegen zijn beleid te lezen; maar is het daarom een bewijs tegen de juistheid onzer redeneering?

De generaal Van Swieten, die evenveel bladzijden aan weerlegging van een enkelen volzin uit ons betoog wijdt, als wij regels, schijnt toch niet op kortheid gesteld te zijn, want waarvoor dan al die aanhalingen in zijn werk, zooals o. a. bij de kritiek over ons artikel de aanhaling van Henri Havard, waarvan wij, gulweg bekend, niet begrijpen, wat diens geschrift er mede te maken heeft, even als zooveel aanhalingen van andere schrijvers, die als vuurwerk zeer mooi zijn, maar eigenlijk niets met het betoog van den generaal Van Swieten gemeen hebben.

Is het om te betoogen, dat wij zoo laag neerzien op een

---

[1] „De Waarheid," blz. 137.
[2] Open brief aan gen. Booms blz.

der schoonste wapenfeiten onzer koloniale krijgsgeschiedenis [1], dan antwoorden wij hierop, dat wij het brave Indische leger niet verantwoordelijk kunnen stellen voor de fouten van den aanvoerder. Integendeel, ons vroeger stuk draagt blijken van innige waardeering van dat leger, dat wij dikwerf in actie hebben gezien, en dat steeds onze bewondering afdwong door strenge plichtsbetrachting en onversaagde dapperheid.

Wij zien in het Indische leger geen troep brandstichters en moordenaars van onschuldigen, zoo als de generaal Van Swieten het wil doen voorkomen [2], wij zien in zijn beste opperhoofd en andere officieren geen avonturiers [3], aanmatigende lieden [4] of bedillers [5], of mannen à courte vue [6]. Integendeel, wij voelen diepe achting voor die dapperen en betreuren zeer, dat hun opperbevelhebber zoo over hen denkt. Alle redeneeringen over minachting van dat leger komen dan ook op hem, op hem alleen, terug.

Een ander niet minder curieus argument is, dat de generaal Van Swieten ons niet eens bij naam kende. Ligt dit aan ons? Meermalen toch verschenen stukken van onze hand en met onzen naam onderteekend in verschillende tijdschriften, en op menige openbare vergadering, waarvan de verslagen gedrukt werden, voerden wij het woord. Wij nemen nu gaarne aan, dat onze studiën voor zulk een éminent man, als generaal Van Swieten, geen waarde hadden, maar in elk geval is het dan zijn eigen schuld, als hij onzen naam niet kende. Bovendien gaat het toch moeielijk, zich te introduceeren bij den persoon, wiens

---

[1] „De Waarheid," blz. 140.
[2] „De Waarheid," blz. 438, 439, 442, enz.
[3] „De Waarheid," blz. 166.
[4] „De Waarheid." blz. 407.
[5] „De Waarheid." blz. 57, 86, enz.
[6] „De Waarheid," blz. 411.

daden men critiseert; wij tellen dus dit argument ook niet.

Wij toonden onkunde met het behandelde aan [1], maar waarom dan gedacht, niet in Leerdam de gegevens gekregen te hebben? Was ons betoog toch zoo onjuist, dan kon men die onjuistheden overal opdoen.

Wij berekenden den tijd, die noodig is geweest om den Kraton te nemen, of liever, wij berekenden, hoeveel per dag geavanceerd was, eer de Kraton ons in handen viel.

Het is inderdaad waar, dat wij betoogd hebben, dat er slechts één minuut per dag is afgelegd. Maar waarom betoogden wij dat?

Omdat de geachte schrijver van het »Nog iets over Atjeh" vraagde: »kan dat geschieden, als men daarvoor den noodigen tijd niet neemt, of de gemeenschap met de vloot, van waar alles komen moet, wordt prijsgegeven?"

Waarop wij antwoordden: »Zeer zeker niet, maar wie heeft aan dat prijsgeven gedacht? Dat communicatie onderhouden was zoo moeilijk niet; de vloot lag circa een mijl uit den wal, had voldoende debarquementsmiddelen, voortdurend goed weder en de generaal De Stuers zal zich toch zeker wel herinneren, dat men met de vloot den Kraton, het doel volgens generaal Van Swieten, beschieten kon. Waar blijven nu al de redeneeringen van den generaal De Stuers?" Verder werd gevraagd: »kan onder die omstandigheden een dergelijke massa zich bewegen, al ware zij in Europa, in het bezit van goede wegen en bij de bevolking alles vindende, wat eigen magazijnen niet hebben aangevoerd?"

»Alweder de vraag opzichzelf bevestigend beantwoord. In Indië", zoo schreven wij, »gaat het heel anders dan in Europa, maar de massa ging niet ver in het land, bleef bij haar magazijnen (de schepen) en nu de generaal Van

[1] „De Waarheid," blz. 137.

Swieten in 47 dagen den Kraton genomen heeft, is hij volgens Bartjens met zijn massa één minuut per dag, zegge één minuut, geavanceerd, en zoo veel verschil in beweegbaarheid, kan toch niet bestaan bij vergelijking in Europa en Indië."

Dergelijke redeneering paste volkomen in ons opstel, omdat wij vermeenden, en na de lezing van »de Waarheid" nóg vermeenen, dat bij energiek doorzetten van den oorlog, reeds dadelijk na de inname van de Missigit, de beweging naar Kotta Rantang en Tamaï Goenongan had kunnen beginnen, maar wij erkennen gaarne, doortasten was bij den aanvoerder der Expeditie niet bekend, en het geheele werk van den Generaal Van Swieten bewijst zulks.

Het berekenen van den tijd, die een troep noodig heeft, om zijn doel te bereiken, wordt echter dikwerf en ook door den Gen'eraal Van Swieten in zijne verdediging gedaan.

»De afstand van Kwala Tjankoel-Lohé tot aan de Kwala Gighen bedraagt ongeveer 5 kilometers, die in twee dagen zijn afgelegd d. i. 2½ kilometer per dag, ofschoon de colonnes, door geen legertros bezwaard waren, en al het noodige voor voeding van boord werd toegezonden."[1] »Zes minuten gaans per dag voor een troep met zijne magazijnen en depots vlak achter zich" enz. [2]

Wij begrijpen echter zeer goed, dat de Generaal Van Swieten op het verheven standpunt, waarop hij zich gesteld heeft, wel zoo redeneeren mag, maar het bij een ander dwaas en belachelijk vindt. En toch geeft die dwaze en belachelijke kritiek den Generaal Van Swieten aanleiding, om met zelfvoldoening [3] te denken aan hetgeen hij te Atjeh volbracht heeft.

Het heeft ons ten hoogste verwonderd, dat de Generaal

[1] „De Waarheid," blz. 90.
[2] „De Waarheid," blz. 249.
[3] „De Waarheid," blz. 139.

Van Swieten, die anderen zoo onbevoegd verklaart, als zij over het krijgsvoeren spreken en telkenmale »Schoenmaker hou je bij je leest" roept, dit wederom niet op zich zelf toepast, en ons een voorbeeld uit onze vroegere carrière geeft. De Generaal vergelijkt onze tijdberekening, bij die van een schip, waarvan wij onder den tijd van de reis ook den tijd van lossen zouden berekend hebben. [1]

Het zij ons vergund een beter voorbeeld daarvoor in plaats te stellen: De Generaal Van Swieten kommandeerde een krachtig, flink uitgerust schip met een bekwaam Etat-Major, en een voltallige bemanning aan boord. De gelegenheid was schoon, maar de kommandant profiteerde daarvan niet, hij beweerde dat groote voortvarendheid niet de leus bij het varen moest zijn, liet elke gunstige gelegenheid voorbijgaan en kwam zoo wel ter plaatse zijner bestemming, maar niet zoo spoedig, als met recht verlangd kon worden; want dat schoone schip was op snelvaren gebouwd. Of de kommandant nu al beweerde, dat hij telkenmale wachten moest voor hoogere orde van navigatie en politiek, en hij alleen het wist, en anderen de omstandigheden niet konden beoordeelen, of onbevoegd waren, iedereen begreep, dat dit drogredenen waren, en de kommandant de navigatie vergeten was.

Eindelijk was ons stuk geschreven met een vijandigheid en scherpte van toon, die de Generaal Van Swieten van een oud-officier der Marine, verre van passend vond, tegenover een oud-officier der Landmacht. [2] Wij erkennen gaarne, dat wij niet wisten, en slechts sinds de open brief aan Generaal Booms weten, den toon, waarop oud-militairen met elkander moeten correspondeeren, maar wij

[1] „De Waarheid," blz. 138.
[2] „De Waarheid," blz. 138.

vragen ieder onpartijdige, wat heeft dit wederom met de meerdere of mindere juistheid van het behandelde onderwerp te maken?

Hoe het zij, wij herhalen, Generaal Van Swieten dwaalt, even als hij zoo vele malen in »de Waarheid" doet, als hij vermeent, dat wij het door ons behandelde onderwerp slechts onderteekend hebben. Wanneer hij ons slechts bij naam gekend hadde, dan zoude hij weten, dat wij ons daarvoor niet laten gebruiken. Zijn wij, waarlijk tot ons leedwezen, gedwongen geworden, om den Generaal Van Swieten op zijn bewering omtrent ons te antwoorden, wij vinden er toch een verschooning in, dat hij telkenmale bij zijn redeneeringen zijn verbeeldingskracht laat werken, en dus in de gemaakte fouten moest vervallen; want zeer terecht zegt hij, en wij vinden het volmaakt op zijn zelfverheffend werk van toepassing:

»Er is niets dwazer, dan een opgewonden verbeelding, die redeneert. Zij gaat uit van allerlei valsche voorstellingen. Haar gedachten tooien zich met spooksels en vergrooten de voorwerpen. Zij ziet veel, maar nimmer de waarheid." [1]

---

[1] „De Waarheid," blz. 343.

BIJLAGE.

Overgenomen uit Het Vaderland van Vrijdag 23 April 1875, No. 95.

„EEN SLECHTE VERDEDIGING."

Nog iets over Atjeh door gen. De Stuers. Gids 1875, No. 4.

Moge de generaal Van Swieten verklaard hebben, dat de oorlog in Atjeh geëindigd is, zeker is dit niet het geval met den oorlog, die gevoerd wordt over het beleid van dien generaal.

Toen de Regeering den buitengewonen maatregel had genomen, om een sedert jaren gepensioneerd generaal weder in activiteit terug te roepen en tot gouvernementscommissaris en opperbevelhebber der 2de expeditie naar Atjeh te benoemen, verwachtte men terecht buitengewone uitkomsten. Die verwachtingen werden niet teleurgesteld, toen den 24sten December 1873 werd getelegrapheerd: »overwinning waarschijnlijk, XXVI Moekims oostwaarts van de rivier verslagen, XXV Moekims westw. van de rivier deels onzijdig, XXII Moekims door veel verlies ontmoedigd." Een maand later (telegram 28 Jan. 1874) waren de tijdingen nog gunstiger: »alles doet gelooven, dat de strijd geëindigd is en de onderwerping der XXV en XXVI Moekims nabij. Panglima Polim en sultan schijnen den strijd te willen voortzetten; maar zullen niet kunnen, omdat zij van alle bondgenooten zijn verlaten."

Na den 28n Januari bleef het Nederlandsche volk al wachten en wachten, maar van de onderwerping van Atjeh vernam het niets. Schraler en schraler werden de berichten omtrent de bewegingen van de groote macht, die in Atjeh vereenigd was, totdat men eindelijk vernam dat onze troepen zich rustig in den Kraton, of in Kotta Radja, lieten insluiten en eindelijk de ongelooflijke

berichten tot ons kwamen, dat de generaal v. S. de expeditie geëindigd had verklaard, zijn missie als volbracht beschouwde en naar het vaderland terug zou keeren. Inderdaad werden die tijdingen al spoedig bewaarheid. Generaal VAN SWIETEN kwam in het vaderland terug. In tegenstelling van zijn luisterrijken intocht te Batavia en te Buitenzorg, droeg zijn ontvangst in Den Haag meer het karakter van onverschilligheid. Brachten wel is waar een treurig sterfgeval en de wijziging, die in het Ministerie had plaats gevonden, daartoe bij, — zeker is 't dat die stille ontvangst reeds een bewijs was, dat men niet zoo onverdeeld den staat van zaken op Sumatra's noordpunt geruststellend oordeelde.

Intusschen scheen men nog een afwachtende houding aan te nemen. Uitgenomen enkele stemmen, die zich begonnen te verheffen, wachtte men den loop der zaken af, totdat op eens een kundig schrijver en krijgsman, de generaal KNOOP, mededeelde dat de 2de expeditie naar Atjeh slechts ten halve was gelukt. Alsof de generaal v. S. slechts een gelegenheid had afgewacht om zich te rechtvaardigen, beantwoordde hij de opmerking van den generaal KNOOP in een uitgebreid schrijven, en ziedaar op eens de gereserveerde houding verbroken; tal van bekwame mannen vatten de pen op om óf den generaal v. S. te verdedigen, óf diens beleid af te keuren. De aanval was heftig, — behalve den generaal KNOOP keurden de generaals v. MERLEN en BOOMS het beleid bij de 2e expeditie bepaald af; de »Patriot" gaf in een bezadigd opstel aan, wat verricht moest worden, BRUTUS weerlegde den brief van generaal v. S.

Begon het publiek echter al meer en meer te begrijpen, dat men door al dat geschrijf niet veel verder kwam; dat, niettegenstaande de verzekering van deskundigen dat de loop van den oorlog zeer natuurlijk was, men toch onnatuurlijk veel macht op de been hield, groote geldsommen verslond en de onderwerping van Atjeh toch uitbleef, — geen wonder dat men zich al meer en meer ongerust begint te maken over den staat van zaken op Sumatra.

Hij, die in zulke oogenblikken die ongunstige indrukken kan wegnemen, die kan aantoonen, dat men zich onnoodig ongerust maakt, mag niet zwijgen; en hij verdient allen lof, die zulk een taak op zich neemt.

In een opstel »nog iets over Atjeh" treedt de generaal DE STUERS, oud-kommandant van het Indische leger, als verdediger op van het beleid van den generaal v. S. Hij doet dit, omdat hij meent ondervinding genoeg te hebben van Indische oorlogen, »met

gezag" een woord kan medespreken, en het gezond verstand der natie wapenen wil tegen de verkeerde indrukken, die zij door onjuiste beschouwingen kan bekomen.

Indien door schoone woorden en fraaie volzinnen het bewijs voor het goede beleid bij de 2e expeditie kon geleverd worden, dan kwam voorzeker de palm der overwinning aan den geachten schrijver toe. Wij kinderen der tweede helft van de negentiende eeuw willen echter iets meer dan dat, wij hebben gebroken met het gelooven »op gezag"; wij willen feiten, en zorgvuldig vermijdt de geachte schrijver die aan te halen, wel wetende dat somwijlen alléén het woord van een oud-generaal het gezond verstand der natie ontwapenen kan.

Op gevaar af van door den generaal D. S. »luitenant of soit disant sabreur" genoemd te worden, willen wij zijn opstel aan de feiten toetsen, in de hoop de natie meer en meer te overtuigen, dat zij omtrent de zaken op Sumatra onmogelijk gerust kan zijn. »Luitenants of soit disant sabreurs," waar men een polemiek voert met mannen als de generaals Knoop, Van Merlen en Booms! Die apodictische toon, die in het geheele stuk doorstraalt, moge invloed hebben op luitenants, zeker niet op het denkend deel der natie.

Generaal De Stuers verklaart (op gezag?) eenvoudig, dat de beschouwingen, meerendeels onjuist, ten onrechte in afkeurenden zin zijn, maar hij vergeet daarbij de bewijzen dier onjuistheden aan te halen. Laten wij ons toch door zulke woorden niet doen in slaap wiegen.

Wij spelen op Sumatra's noordpunt hoog spel. Atjeh, waar een macht moet onderhouden worden, die ver boven onze krachten gaat, put het leger uit. De talrijke offers, die dagelijks, hetzij door het vijandelijk lood, hetzij door de tropische ziekten vallen, de vele evacuatiën zijn toch bewijzen, dat Atjeh het geheele valide gedeelte van de troepen op Java en Sumatra verslindt. Indien op die eilanden, om van de andere gedeelte van den O.-I. archipel niet te spreken, iets ernstig voorviel, zouden wij inderdaad niet in staat zijn ons gezag waardig te handhaven, en als wij ons ooit uit Atjeh terugtrekken, zullen wij een crisis beleven, die wij mogelijk nimmer te boven zullen komen. Die stand van zaken mag niet zóo blijven, ons leger in Indië kan geen macht van 5000 man voortdurend afzonderen en voltallig houden.

Reeds nu moeten wij onze afrekening met onwillige Hoofden of Vorstjes uitstellen op andere eilanden van onzen archipel.

Wat hebben wij na twee jaren strijdens gewonnen, waarvoor

heeft al het bloed onzer dapperen gevloeid? Dat wij ingesloten zijn door een hardnekkigen vijand en niet veel meer dan een uur van het strand, het uitgangspunt onzer operatiën, zijn gevorderd! Ons betwist gebied is nog geen vierkante geographische mijl groot. Kan het gezond verstand der natie zoo'n toestand geruststellend vinden? Zou eenige bezorgdheid hier niet gepaster zijn dan de aanbevolen gerustheid?

Wanneer men tot het volk spreekt en vooral wanneer men meent, met gezag te kunnen spreken, dan moet men *goed* de zaak kennen. De generaal DE STUERS geeft echter in zijn geheele stuk blijken van *niet goed* op de hoogte der zaken in Atjeh te zijn. Ondervinding heeft beteekenis, wanneer men de factoren van een vraagstuk kent, niet wanneer men, zooals de generaal DE STUERS doet, die factoren óf slechts gedeeltelijk kent óf ze verkeerd gebruikt.

»Maar hebben zich die heeren wel eens voorgesteld", wanneer men spreekt van mannen van studie, ernst en opinie!

»Hebben zij er wel aan gedacht?" »Hebben zij wel begrepen?"

Inderdaad, dat klinkt krachtig; maar gij, generaal DE STUERS, hebt gij er wel aan gedacht dat gij de zaak verkeerd toelicht? Er waren, zegt gij, 11 000 man; dat is zoo, maar daaronder waren 4000 non-combattants, en nu verliest gij uit het oog, dat in Indië de non-combattants voor het meerendeel juist de *transportmiddelen* zijn. Die 4000 non-combattans waren hoofdzakelijk *koelies en officiersbedienden*; de 300 runderen de voedingsmiddelen.

Maar al die vragen van den generaal DE STUERS verliezen haar waarde, als men in aanmerking neemt den afstand, waarop geopereerd is, en het publiek kan zelf oordeelen, dat »die heeren" het zoo mis niet hadden met hun bewering dat er spoediger en voortvarender gehandeld had kunnen worden, als men in aanmerking neemt, dat men het land niet veel verder binnen is getrokken dan van het strand van Scheveningen naar Den Haag (5200 m. lag de Kraton van de riviermonding). Men verlieze ook niet uit het oog, dat de generaal v. S. *geen* lof verdient voor de voorbereiding van den oorlog; want deze geschiedde door den legerkommandant.

De geachte schrijver zegt verder: »Kan dat geschieden, als men daarvoor den noodigen tijd niet neemt, of de gemeenschap met de vloot, vanwaar alles komen moet, wordt prijsgegeven?" Zeerzeker niet; maar wie heeft aan dat prijsgeven gedacht? Dat communicatie-onderhouden was zoo moeilijk niet; de vloot lag circa

een mijl uit den wal, had voldoende debarquementsmiddelen, voortdurend goed weder, en de generaal DE STUERS zal zich toch zeker wel herinneren, dat men met de vloot den kraton — het doel volgens generaal VAN SWIETEN — beschieten kon. Waar blijven nu al de redeneeringen van den generaal De STUERS?

»Kon onder die omstandigheden een dergelijke massa zich bewegen, als ware zij in Europa, in het bezit van goede wegen, goede middelen van vervoer en bij de bevolking alles vindende wat de eigene magazijnen niet hebben aangevoerd?"

Alweder de vraag op zichzelf bevestigend beantwoord. In Indië gaat het heel anders dan in Europa; maar de massa ging niet ver in 't land, bleef bij haar magazijnen (de schepen), en nu de generaal Van Swieten in 47 dagen den Kraton genomen heeft, is hij volgens Bartjens met zijn massa een minuut per dag — zegge een minuut — geavanceerd, en zooveel verschil in beweegbaarheid kan toch niet bestaan bij vergelijking van Europa en Indië.

»De expeditionaire macht stond daar zonder beschutting, geteisterd door een vreeselijke ziekte, zonder te weten waarheen zij haar schreden moest wenden, waar zij den vijand zou vinden." Zeer waar zijn die woorden, en eere aan het leger dat zich zoo uitstekend gedroeg, en aan den geneeskundigen dienst, die zich opofferde.

»Zonder beschutting." Aan boord der schepen bevonden zich p. m. 2000 M² geniegoederen, grootendeels daarvoor bestemd, maar waarvan de generaal VAN SWIETEN geen of ondoelmatig gebruik maakte. Aan boord waren kazernen voor 2000 man, berekend op vredesruimte, dus bijna het dubbele in oorlog, hospitaalbarakken voor 400 man, verscheiden houten magazijnen, die maar in elkander te slaan waren.

Gaarne willen wij toegeven, dat aanvankelijk het opzetten van die loodsen; enz. niet zonder moeite kon geschieden, omdat men meer handen noodig had dan beschikbaar waren, maar het is onloochenbaar, dat veel meer zorg had kunnen worden gedragen voor de comfor van den troep, dan gebleken is het geval te wezen. Ruim vier maanden (van 23 Dec. 1873 tot 26 April 1874) werd op Penajoeng gebivakkeerd, en van al het bovenstaande werden slechts barakken voor iets meer dan 300 zieken en twee vivre-magazijnen opgesteld ... En waarom werd van de ten dienste staande middelen zoo weinig partij getrokken? Omdat generaal VAN SWIETEN eigenlijk niet goed wist, wat hij wilde, en er geen

goed operatieplan bestond, vooral ook omdat de chef van den staf, de onlangs benoemde kommandant van het Indische leger, generaal DE NEVE, naar ons bescheiden oordeel minder berekend scheen voor zijn veelomvattende werkkring dan verwacht kon worden; ten minste er werd geen oog gehouden op de transport- en werkmiddelen, die voorname factoren voor de beweegbaarheid van een leger.

De generaal DE STUERS zegt terecht, dat men weinig kennis had van terreinen en toestanden, maar wat is aangewend om die kennis te verkrijgen? Waarom sloot de generaal VAN SWIETEN zich te Penajoeng op? Men ga eens na, welke verkenningen gedaan zijn, en vrage eerst dan, aan wien de schuld van die weinige terreinkennis. Men behoeft toch waarlijk geen kennis van Indische oorlogen te hebben om onverklaarbaar te vinden, dat men reeds den 21en December 1873 1½ brigade te Penajoeng vereenigd hebbende, eerst den 25en December op verkenning toog naar Lemboe. Reeds den 20en, toen een brigade te Penajoeng vereenigd was, hadden die verkenningen moeten aanvangen, en eerst den 25en rukt men uit, laat zich dien dag en den volgenden in gevecht met den vijand in, en gedaan is het voorcerst met alle verkenningen. Nu zal de generaal DE STUERS toch niet willen beweren, dat de toestanden in Indië zoo buitengewoon zijn, dat zelfs het doen van verkenningen moet worden nagelaten. Zelfs toen den 6en Januari 1874 de missigit aangevallen moest worden, was die positie niet verkend en geschiedde dit eerst door den kolonel DE ROY VAN ZUIDEWIJN op den dag van den aanval; maar een verkenning, waarop de aanval kon beraamd worden op groote schaal naar de sterkte der missigit, die zoo gemakkelijk vroeger had kunnen en moeten geschieden, liet de opperbevelhebber achterwege.

Wordt toegegeven, dat de terreinkennis zeer gering was, dan stelt de generaal DE STUERS daarmede een beschuldiging in tegen den generaal VAN SWIETEN, want wist deze niet waarheen hij zich richten moest, dan was het eigen schuld.

»Het voorkomen van het land," zegt een der bulletins van den den opperbevelhebber, »is als het Biesbosch." Maar waar heeft men ooit die vergelijking meer gelezen? Op de kaart is zulk terrein niet te vinden, en door »het Biesbosch" baant de opperbevelhebber zich een weg.

»Gebrek aan koelies." Inderdaad had men er meer kunnen gebruiken. Maar naarmate er meer noodig waren, moest men ook strenger toezicht gehouden hebben. De generaal DE STUERS zal het toch weder niet aan den exceptioneelen toestand van het oorlog-

voeren in Indië willen toeschrijven, dat een groot gedeelte der koelies zich aan den arbeid onttrok en alleen bij de uitbetalingen te vinden was; dat men ze overal zag liggen rodéren, dobbelen en door iedereen gebruiken, die ze machtig kon worden. Strenge of gepaste middelen om hen bij elkander te houden werden noch door den generaal v. S., noch door den chef van den staf in het werk gesteld.

»Drie dagen noodig om den korten afstand van het strand naar Penajoeng af te leggen." Generaal De Stuers haalt dit aan als bewijs van moeilijkheden. Is het juist? Penajoeng was van het bivak van Moesapi een uur gaans verwijderd; onderweg bevond zich een moerassig gedeelte, waarover een hulpbrug van p. m. 7 meter lengte was geslagen. Ziedaar de eenige belemmering. Heeft men nu drie dagen noodig gehad om van het eene bivak in het andere te komen, dan bewijst de generaal De S. de slechte aanwending der middelen, die den generaal v. S. ter beschikking stonden.

»Er is," zegt gen. d. S., »naar mijn meening gedurende den geheelen loop van den veldtocht met een takt en voorzichtigheid geopereerd, die lof verdienen in plaats van afkeuring."

Wij mogen dat den geachten schrijver niet toegeven. Integendeel, er is gehandeld met een optimisme, met een langzaamheid, die zonder voorbeeld zijn. Nooit voortvarendheid, zelden verkenningen, dikwerf onbewaaktheid, nimmer partij trekkende van de behaalde voordeelen, meestal het hoofd stootende voor omstandigheden die voorzien hadden kunnen worden. Er is in één woord gehandeld, alsof men de zaak niet begreep, alsof men den vijand niet achtte of telde. Vandaar die tegenstrijdigheid in opvolgende telegrammen, vandaar dat altijd verwachten van een toenadering des vijands, die nooit plaats greep. Wij mogen, vooral nu wij achtenswaardige mannen critiseeren, zulke aanhalingen niet zonder bewijzen ter neer schrijven. Den 14n Dec. rekent men op een verkenning, en er wordt gevochten tegen een geregelde macht des vijands, 3 à 4000 man, die de geheele strandstrook van Moesapi tot de rivier verdedigde. Den 25n dier maand ging men verkennen en werd men in een hardnekkig gevecht gewikkeld, waarop niet gerekend was; te Bital greep daarentegen het omgekeerde plaats. Wilt ge een bewijs van onbewaaktheid? De inval op ons bivak op den 14n Januari gelukte, omdat men verzuimd had het terrein om het bivak aan de zijde waar de vijand aanviel, open te kappen, zoodat hij daar de onzen overvallen kon.

»Voorzichtigheid." Ziedaar het groote woord, dat onze luite-

nants en soit disant sabreurs zooveel stof tot critiek heeft gegeven, en ook nu nog het oordeel onzer krijgskundigen schijnt te doen afdwalen." Neen, generaal DE ST., er is niet met voorzichtigheid geopereerd.

Onvoorzichtig was het niet openkappen van het terrein om ons bivak, hierboven reeds genoemd, onvoorzichtig was het niet verkennen van het terrein, onvoorzichtig de noodelooze tocht op 25 Jan. met het geheele hoofdkwartier naar Lampernej. »Maar is men dan den ernst der omstandigheden vergeten, waaronder de tweede expeditie ondernomen werd?" Neen, generaal DE ST., maar juist omdat men dien ernst niet vergeten was en wist, dat men met een fanatieken, dapperen en volhoudenden vijand te doen had, begrijpen zij, die het beleid van den generaal VAN SWIETEN afkeuren, dat men dien vijand met die vastberadenheid, welke geen voorzichtigheid uitsluit, had moeten vervolgen. Zoodra de vijand verslagen en zijn kracht gebroken zou zijn, had men daarvan gebruik moeten maken om zijn moreel te knakken. Ware zoo gehandeld, wij zouden niet in den langdurigen oorlog gewikkeld zijn, waarvan het einde niet is te voorzien.

»Prins VON BISMARCK heeft ons daaromtrent een wenk medegedeeld, die hier wel mag vermeld worden." Dien wenk had de generaal VAN SWIETEN reeds medegedeeld kort na zijn komst op Batavia. Voorzichtigheid was dubbel noodig, en voorzichtigheid zou des generaals leuze zijn. Welk militair zal dit niet goedvinden? Niemand, zelfs de stoutmoedigste militair, die zijn beroep verstaat, zal ooit een onvoorzichtigheid goedkeuren. Napoleon, zoo voortvarend en stout als hij was, was de voorzichtigheid in persoon; nooit deed hij een zet zonder dat hij al de factoren van onvoorzichtigheid zooveel mogelijk had verwijderd. Maar wij vragen den generaal DE STUERS, waaruit hij heeft kunnen opmaken, dat de voorzichtigheid van den generaal v. S. stof tot critiek heeft gegeven? Indien onze lezers zich de moeite willen getroosten evenals wij na te gaan, wat voor en tegen den generaal v. S. is aangevoerd, dan zullen zij ontwaren, dat niet zijn voorzichtigheid gecritiseerd wordt, maar zijn gebrek aan voortvarendheid en stoutmoedigheid.

De generaal DE STUERS doet nu een enkelen greep uit de critiek. »Een reserve moet, dunkt mij, zoolang mogelijk gespaard en in tact gehouden en niet opgeroepen worden zonder dringende noodzakelijkheid." Zeer juist is die algemeene regel der krijgskunst; maar een niet minder erkende regel is, dat de reserve zoodanig moet geplaatst worden, dat zij onder de

hand is, zoo nabij mogelijk het veld der actie, mits zij ongedeerd en ongeschaad kan blijven. Was nu het laten der reserve geheel buiten het oorlogstooneel op $4^1/_2$ dag stoomens, het embarqueeren niet medegerekend, goed? Neen, het is zelfs onbegrijpelijk. Brutus heeft reeds in de »Arnh. Ct." van 22 Januari de gehcele beschouwing van den generaal v. S. over de reserve wederlegd, waarom het verwonderlijk is dat de generaal DE ST. die reserve-oproeping in bescherming neemt zonder te beproeven diens beweringen krachteloos te maken.

Zeer zeker weten de geachte critici dat de schepen der transportvloot alle op één na besmet waren; maar had men de reserve spoedig willen afhalen, men had de schepen dadelijk, hetzij te Atjeh, hetzij onderweg en desnoods te Padang kunnen ontsmetten.

Onjuist is ook het oordeel van den gen. DE ST. dat men niet over de schepen beschikken kon, omdat zij met materiëel waren beladen. Sommige ladingen van die schepen zijn zoo laat gebruikt (o. a. die met de bamboezen barakken en met de reservevivres) dat men hen gemakkelijk eerst, hetzij met hun geheele, hetzij met hun gedeeltelijke lading (immers de tusschendeks waren ledig) naar Padang had kunnen zenden en na hun retour verder uitlossen. Neen, de zaak zit dieper; men zegt, dat de gen. v. S. reeds bij zijn vertrek naar Indië zich uitgelaten had, dat men zich te beangst maakte, dat men in Indië de bedaardheid had verloren, zoodat de generaal VAN SWIETEN dacht het wel zonder die reserve af te kunnen.

Ook de behoefte was niet ontstaan, zooals de gen. DE STUERS zegt, tot aanvulling der verliezen; want gedurende de geheele expeditie zijn steeds die verliezen uit de depots der troepengedeelten op Java aangevuld, d. i. door hen, die in de garnizoenen wegens ziekte waren achtergebleven en intusschen hersteld waren. Die verliezen bedroegen trouwens niet de sterkte eener brigade. Op het einde des jaars 1873 waren er slechts ongeveer 20 officieren en 700 manschappen door sterfte of ziekte aan de expeditie ontvallen.

Het oproepen der reserve wordt echter niet afgekeurd; ook wordt niet beweerd, dat zij voordat de twee andere brigades tamelijk onder dak waren, opgeroepen had moeten worden.

Neen, het tijdstip der oproeping was niet goed gekozen.

Had de cholera geen vreeselijke verwoestingen onder de troepen aangericht, dan had men langs twee wegen moeten opereeren, nl. van den noordkant den weg nemen, dien de generaal VAN SWIETEN gevolgd heeft, en die beweging van de Zuidwestzijde

PERPUSTAKAAN NASIONAL

doen ondersteunen, b. v. van uit Korong Raba, en dit had de taak der reserve-brigade kunnen zijn. Dat de generaal Van Swieten dit niet deed met besmettelijke ziekte onder zijn soldaten is echter, welken steun dit ook aan de operaties zou gegeven hebben, begrijpelijk; maar zoodra de generaal bemerkte, hoe ernstig de tegenstand was, had hij onmiddellijk, toen de 2 andere brigades eenigszins beschut waren, de 3e brigade moeten oproepen. Het tijdstip dier oproeping wijst zichzelf aan; het was den 20n December toen het hoofdkwartier van Mosapie naar Penajoeng was verlegd. Toen en niet den 7n Januari had men de reserve moeten oproepen, zij is dus 18 dagen te laat opgeroepen. Ware zoo gehandeld, dan had men reeds op den dag der inneming van de misssigit een poging tot verovering van den Kraton kunnen beproeven of, indien men dat toen niet wilde, den volgenden dag de beweging naar Kotta Rantang en Taman Goenongan kunnen maken, die nu den 12n, dus 6 dagen na de inneming der missigit, geschiedde. Den volgenden dag had men den Kraton kunnen omtrekken. De Kraton had dus den 8n of 9n Januari reeds genomen kunnen zijn. Evenwel gelooven wij, dat op de wijze, waarop de oorlog is gevoerd, het er inderdaad weinig toe zou gedaan hebben of de reserve al of niet aanwezig ware geweest. Doortasten was een handeling, die men bij de 2e expeditie naar Atjeh niet in practijk bracht.

Evenals met alle redeneeringen in het opstel van den generaal De Stuers is het ook met: »Het oordeel, dat tot dusver door onze krijgskundigen is uitgebracht, heeft mij ook getroffen door het volkomen gemis aan staatkundig doorzicht. Het is alsof zij den oorlog als doel en niet als middel beschouwen om een staatkundig doel te bereiken." Maar waar haalt de generaal De Stuers dat nu weder vandaan? De critici beschouwen den oorlog geenszins als doel, zij vinden volkomen goed, dat men ook andere middelen bezigde, zooals het afzenden van gezanten, om den Sultan tot onderwerping te bewegen; maar toen die gezant den 23n December naar den vijand werd gezonden, had men al weinig verwachting van die zending, en drie dagen later wist men, dat de gezant van het Nederlandsche gouvernement geboeid en met den dood bedreigd naar de binnenlanden was gevoerd, en al spoedig daarna dat men hem had vermoord. Toen toch had men de overtuiging, dat overreding bij den vijand zonder waarde was, en men dus alleen op wapengeweld rekenen kon, en al koesterde men van die zending eenige verwachting, men had zich toch op een mogelijke mislukking moeten voorbereiden door al de troepen

bijeen te verzamelen, om met volle kracht den vijand op het lijf te vallen en te verpletteren. De critici zullen den generaal DE STUERS gaarne toegeven, dat het voor den overwinnaar raadzaam was gematigdheid aan den dag te leggen, doch zij verschillen wel in meening met den generaal DE STUERS en beweren, dat het er nog ver af is, dat wij overwinnaars zijn, en het toen nog veel minder waren. Alle gematigdheid ten nadeele der operatiën is zeer af te keuren. Wij weten geen naam voor handelingen zooals het sparen der huizen van den vijand en het onbeschut laten van zijn eigen soldaten, alsof men bij onderwerping geen schadevergoeding kon geven.

Steeds het opstel van generaal DE STUERS op den voet volgende, zijn wij genaderd aan zijne beschouwingen na den val des Kratons, en ook daarin verschillen wij geheel en al met dien geachten schrijver. Juist door den vijand na de inname van den Kraton niet te vervolgen en te verslaan gaf men zijn hoofden wapenen in handen om den kleinen man te doen gelooven, dat wij geen kracht meer bezaten om hem te overwinnen; die lauwe handelingen deden ons ontzettend veel nadeel, eenig voordeel was bij zulk volk hiervan niet te verwachten, en dat noemt de generaal DE STUERS gematigdheid en vredelievendheid! Ook in Indië is het doel des oorlogs 's vijands strijdkrachten te vernielen; ook in Indië moet men den vijand vervolgen, wanneer daartoe gelegenheid is. Aan die eischen van den oorlog mag niet tekort gekomen worden, men heeft te Atjeh humaniteitsbeginselen verkeerd toegepast, thans boeten wij daarvoor.

»Toen de herhaaldelijk aangeboden vrede niet was aangenomen en zelfs handelingen hadden plaats gehad, die het sluiten van een tractaat schier onmogelijk maakten, bleef er niets ander over dan gebruik te maken van het recht van overwinning en te besluiten zich te Atjeh duurzaam te vestigen, ten einde uit het punt van vestiging werkzaam te zijn om de drie Sagies in onderwerping te brengen. Dat dit niet in weinige maanden kon geschieden is zeer duidelijk. Zij die daaromtrent een teleurgestelde verwachting hebben gehad, hebben getoond dat zij in onze koloniale geschiedenis weinig ervaren zijn." Maar nu bewijst de gen. DE STUERS al een zeer slecht verdediger van generaal VAN SWIETEN te zijn; want hij beschuldigt hem van weinig ervaring in de koloniale geschiedenis te hebben. De generaal VAN SWIETEN was het toch zelf, die aan een onderwerping der drie Sagies in weinige maanden dacht volgens zijne telegrammen van den 24n December 1873 en 28 Januari 1874. Na laatstgenoemd tijdstip zijn de bulletins mün-

der optimistisch, de generaal VAN SWIETEN moest wel mededeelen, dat de onderwerping achterwege bleef. Van toenadering geen sprake; nu telegrafeerde hij den 14n April, dat 's vijands aanvalskracht gering was. Twee dagen later ondervond hij echter een staaltje van 's vijands verdedigingskracht (échec ROMSWINKEL).

»De opperbevelhebber handelde wijs en bleef volkomen in zijn rol van ervaren officier en staatsman, door al zijn middelen en krachten aan te wenden, om het punt van vestiging dermate te verzekeren, dat het tegen aanranding veilig werd." Die meening komt ook geheel voor rekening van den gen. DE STUERS. Goed handelde de opperbevelhebber door het punt van vestiging te verzekeren, maar zeer slecht handelde hij door den vijand buiten den kraton vrij spel te laten, in plaats van dien te harceleeren en uit onze onmiddellijke nabijheid te verdrijven. Door zuiver defensief te worden, gaf de generaal VAN SWIETEN den vijand gelegenheid om onze troepen als het ware in te sluiten, en hoe die insluiting was bewerkstelligd, ondervond de brave ROMSWINKEL.

Sommigen beweren, dat de opperbevelhebber geen troepen of koelies genoeg had om zich te versterken en tevens uit te rukken, doch dit is niet juist. Van de ruim 7000 soldaten, die van het einde van Januari tot April op het oorlogstooneel waren, zijn er in het drukst van het werk geen 1200 gebruikt; er waren dus troepen genoeg om uit te rukken. Veel koelies waren voor dat uitrukken (binnen één dagmarsch van den kraton) niet noodig, en zoo men te weinig koelies had, waarom heeft de generaal VAN SWIETEN dan de legioenen van Pakoe Alam en Mangko Negoro, die niets geleden hadden, naar Java teruggezonden. Die 200 man waren voldoende geweest om kolonnes van 1000 à 1200 soldaten dagelijks als koelies te vergezellen, of had men geen koeliediensten van hen willen vergen, dan had men ze bij de werken van den kraton kunnen gebruiken en evenveel koelies tot transportmiddelen bij de troepen kunnen voegen.

Wij zeiden, dat de generaal VAN SWIETEN zich gebrekkig verzekerde, want hij verzuimde de punten te bezetten, die kolonel PEL later, soms na bloedige gevechten, den vijand ontweldigd heeft, en dien men toen maar voor het nemen had. Immers Lamona Langkroek, Pinang, Lemboe, Longbatta, Mandarsa-poeti, Kg. Lamara, Ketapang Doea, Bital, Soerian enz. zijn in ons bezit geweest; doch alle zijn weder verlaten, en later heeft men ze moeten heroveren. Dus óf generaal VAN SWIETEN beging een fout door die plaatsen niet te bezetten toen hij ze had, óf kolonel PEL

beging een fout met ze ten koste van hevige gevechten en groote opofferingen te bezetten.

Wie heeft nu eigenlijk verkeerd gehandeld? Die staatkunde, die den generaal VAN SWIETEN het offensieve deed staken, kunnen wij maar niet vatten; 't is waar, de generaal DE STUERS zal het mogelijk »onbetamelijke critiek" noemen, maar daardoor wordt niets bewezen, en het denkend deel der natie trekt over zoo'n uitspraak glimlachend de schouders op. Is het niet belachelijk, wanneer men tot het zuiver defensieve overgaat in een land, dat men volgens generaal DE STUERS overwonnen heeft, en wanneer men door de overwonnenen ingesloten wordt, het volk bekend te maken, dat men niet uit machteloosheid den oorlog staakte?

Wij vermeenen, dat de vijand beter tot bezinning zou gekomen zijn, als hij telkenmale opgezocht en geslagen was, als men hem voortdurend belet zijn bentings op te richten. Zij, die werkelijk ervaren zijn in onze koloniale geschiedenis, zullen wel overtuigd zijn, dat dan het volk wel ten onder zou zijn gebracht.

Het was heel fraai gezegd van den generaal VAN SWIETEN: »Tast gij mij aan, dan zal ik mij verdedigen, doch kom niet te dicht onder het bereik van mijn kanon; want gij zult ondervinden, dat er niet velen terugkeeren van hen, die te dicht genaderd zijn." Hoe slaat dit schrijven op den eersten brief van generaal VAN SWIETEN, die de macht had om vele kratons te verpletteren? Was dat de taal van den *veroveraar*; neen, wel die van den *verdediger*,

Trouwens, alle beweringen van den generaal DE STUERS baseeren zich op de brieven van generaal VAN SWIETEN. Met een brief wilde generaal VAN SWIETEN den kraton verpletteren, met een brief staakte hij het offensieve, met een brief werd de oorlog geëindigd verklaard; door een brief keurde generaal VAN SWIETEN zijn eigen beleid goed, en moet het publiek daar nu mede tevreden zijn?

»Het goede gevolg van deze staatkunde is niet uitgebleven. De kolonel PEL heeft haar voortgezet." Maar is dan niet na het vertrek van generaal VAN SWIETEN gansch anders geopereerd? Nauwelijks toch is de generaal VAN SWIETEN vertrokken, of het kanon, dat sedert 15 Februari nauwelijks een schot had gedaan, brandt duchtig op de vijand los. Kolonel PEL breidt, waar het mogelijk is, den cirkel zijner versterkingen uit; al de punten, die de generaal VAN SWIETEN niet bezet had, verwoest en bezet hij, dikwerf na bloedige gevechten. Nu en dan onthaalt hij den vijand op een saluut met scherp; waar hij den vijand eenig verlies kan toebrengen doet hij het! En tijdens generaal VAN SWIETEN's aanwezig-

heid kwam de vijand ons (14 April) aanvallen, en keurde bij af dat men zich in een gevecht inliet (16 April), wreekte niet eens het echec, en liet toe dat de vijand met trommen en hoornen nacht en dag langs onze sterkten trok om ons te tarten. Generaal De Stuers noemt dat de taktiek van den generaal Van Swieten voortzetten; waarlijk, de generaal De Stuers ziet het publiek al voor zeer onnoozel aan of denkt dat het allen luitenants zijn, die den stem van den oud-generaal als een kommando zullen opvatten.

Volgens den generaal De Stuers zijn er nog wel hoofden, die den krijg willen voortzetten, maar is het volk den oorlog moede, en door den radja van Pati weten wij, dat de XXV en XXVI moekims tot onderwerping geneigd worden, maar waar zijn de bewijzen voor die beweeringen? Men heeft het publiek reeds zoo veel diets willen maken, dat het met zulke vooronderstellingen niet meer tevreden is; het wil feiten, positieve feiten. Er is immers weder evenmin waarborg als toen gen. Van Swieten ons de verblijdende telegrammen van 24 December 1873 en 28 Januari 1874 zond. En welke zekerheid geeft het verhaal van den radja van Pati? Trouwens generaal De Stuers deelt het ons in Februari mede; twee maanden zijn er sedert verloopen, maar de profetie van den radja is nog niet bewaarheid.

Tegenover al die beweringen staan immers de feiten: geweervuur, waar wij ons vertoonen, versterkingen, waarheen wij onze schreden willen richten, verbittering en verwijdering! De hoofden der Atjehneezen, die van onderwerping durven spreken, worden op staken gesteld als getuigen hoe het volk den oorlog moede is! Niemand dan de generaals Van Swieten en De Stuers en enkele anderen, zien die gunstige voorteekenen; maar ons gezond verstand is misschien door verkeerde indrukken beneveld.

Sinds generaal Van Swieten Atjeh verliet (26 Apr.) zijn daar gesneuveld of gewond: p. m. 500 man, p. m. 1200 man aan ziektegevallen, p. m. 5500 man naar Java geëvacueerd en dus gedurende langen tijd voor het leger onbruikbaar; en dan de schatten, die verslonden worden! Ieder, die nauwkeurig de zaak nagaat, zal moeten toegeven, dat wij na de inname van den kraton nog niet veel verder zijn gekomen. Ieder, die niet met blindheid geslagen is, ziet dat ons Indisch leger wegsmelt, en zoo niet spoedig krachtige toevoer uit het moederland gezonden wordt, zal men zelfs niet meer kunnen voldoen aan de eischen, die Atjeh stelt. Reeds nu zien wij meermalen manschappen voor de 3e of 4e maal naar Atjeh dirigeeren.

En terwijl met dat alles voor oogen de oorlog voortwoedt en aan

het eindigen daarvan nog niet wordt gedacht, maakt de generaal De Stuers van zijn gezag gebruik om het beleid van generaal Van Swieten te verdedigen en om de natie toe te roepen: maakt u niet ongerust, alles gaat goed! Maar zulk een verdediging is zwak, zij noodzaakt anderen, het volk den blinddoek van voor de oogen weg te halen, dien de generaal De Stuers er om binden wil.

»Onze vlag waait reeds in de havens van 31 onderhoorigheden." Dit is juist; maar duidelijker uitgedrukt ware misschien »31 havens van onderhoorigheden," doch de generaal De Stuers zegt er niet bij, hoe onbeduidend de meeste dier staatjes zijn; maar Pedir, Sempang Olim, die de krachtigste zijn, en nog een menigte andere, zijn nog even vijandig als bij het begin. Hij deelt ook niet mede, dat in geen dier staatjes (Edie uitgezonderd) een Nederlandsch onderdaan den voet aan wal durft zetten.

Alle verbeteringen die plaats hebben, en waarvan de generaal De Stuers zoo hoog opgeeft, geschieden binnen een ruimte van nog geen vierkante geographische mijl. De aanraking van Europeanen en Chineezen met de bevolking heeft alleen plaats met de XXV Moekims, een aanraking, die reeds in Dec. 1873 bestond. En die stoomfluit, »die de verbeelding van het weinig beschaafde volk zeer zeker aangrijpen zal," zal zich doen hooren van Kwalla Tjankoel (kamp Oeleh-le tot den kraton, precies 4000 meters). Waarlijk, wij weten er geen ander woord voor, het moge minder eerbiedig klinken als men tegen generaals spreekt, maar 't is alles bombast, 't is niets dan berekening op effect. En dan die vuurtoren op Poeloe-Bras! Was het noodig Atjeh te veroveren, om daar een vuurtoren te bouwen?

Die resultaten noemt de generaal De Stuers gewichtig. Vergun ons, generaal, dat we ze al zeer klein, ja nietig noemen, als wij nagaan wat ze ons gekost hebben.

»Wie eenige ondervinding van zaken en van het Indische volkskarakter heeft, zal, geloof ik, met mij toestemmen, dat zij niet zouden verkregen zijn, als men de krijgskunde gevolgd had van hen, die den gang van zaken bedillen." Hierin stemmen wij volmaakt met den generaal De Stuers overeen, en het is ons bijzonder aangenaam dit toch eens te kunnen doen. Had men de krijgskunde van die bedillers gevolgd, dan zoude men niet zulke ellendige resultaten bekomen hebben, dan was men vermoedelijk veel verder.

Maar nu begaat de generaal De Stuers weder een groote fout, als hij beweert, dat de oorlog geen zaak van onbuigzame regels is. De oorlog is wel een zaak van onbuigzame regels; maar de

wijze, om die regels toe te passen, is verschillend, en de toepassing daarvan door den generaal VAN SWIETEN heeft dikwerf gefaald.

Zoo zijn wij, die steeds het opstel van den generaal DE STUERS volgen, genaderd tot een der vreemdste gevolgtrekkingen, en daaruit kan men weder opmaken welk een slecht verdediger de generaal VAN SWIETEN in den generaal DE STUERS heeft gevonden. Generaal DE STUERS, die nooit iets van Atjeh zag, dan de photographien, die tijdens de expeditie zijn vervaardigd, die zelf niet op de hoogte was van hetgeen hij verdedigen wilde, denkt aan anderen het stilzwijgen te mogen opleggen, terwijl hij zichzelf het recht van spreken voorbehoudt. Generaal DE STUERS mag loven, anderen niet eens critiseeren!

Toen JAN PIETERSZOON KOEN op de puinhoopen van Jacatra het kasteel Batavia stichtte, deed hij zulks niet om er *binnen* te blijven, maar om er uit te trekken en tegen iedereen, die tegenstreefde, zoo mogelijk offensief te werk te gaan en hem tot onderwerping te dwingen. Zoo deed ook SPEELMAN, die toen het contract maakte, dat nog de basis is van ons bezit op Celebes.

Zoo zijn wij genaderd tot de curieuste stelling, die in het opstel voorkomt. Wij bedoelen, dat generaal DE STUERS, die geen woorden genoeg heeft om generaal VAN SWIETEN te prijzen, omdat hij in 47 dagen den Kraton nam, het afkeurt dat bij de 1e expeditie met $^1/_3$ der macht, die generaal VAN SWIETEN ter zijner beschikking had (en nog wel gedeeltelijk met trompladers gewapend), die Kraton niet in de helft van dien tijd is genomen, want men debarkeerde den 9n April, en voor Mei moest de expeditie afgeloopen zijn. Dat is toch wat al te sterk! Bij de 1e expeditie was reeds bekend, dat de missigit dicht bij den Kraton lag, maar als wij den aanvang van het opstel van generaal DE STUERS lezen, dan was bij de tweede expeditie niets bekend. Waarlijk, de generaal DE STUERS vergeet somwijlen hetgeen hij een paar regels vroeger heeft betoogd. »De Atjehneezen waren op tegenstand niet voorbereid, en dat de Kraton dicht bij de missigit lag was bekend." Toen den 14n Dec. 1873 de vijand bij Tiban geslagen was en vier dagen later de marine-benting was genomen, lag tusschen onze troepen en den Kraton alleen de missigit.

De vijand, die onze troepen van den Noord-Oost niet verwachtte, had behalve zijn kust- en strandverdediging (die door de marine en het gevecht vóór 14 Dec. geheel onschadelijk waren gemaakt) de positie aan die zijde geheel opengelaten, en de missigit was daar niet meer versterkt dan toen generaal KÖHLER haar den 10n April 1873 aantastte. Wel heeft *daarna* de vijand zich

geflaast de missigit van de Noordoostzijde en Lemboe te versterken en den geheelen linkeroever der Atjehrivier van werken te voorzien (ooggetuigen hebben ons verzekerd, dat men den vijand dagelijks zag werken aan zijne versterkingen); doch toen onze macht te Penajoeng kwam, waren zij nog niet opgericht en, ware de generaal VAN SWIETEN toen doorgerukt, dan zou hij èn Lemboe èn de missigit zonder meer moeite dan bij de 1e expeditie hebben kunnen bemachtigen.

De kraton was weinig anders dan tijdens de 1ste expeditie ingericht; alleen bij den hoofdingang was deze door een buitengracht en een bamboe-doorieheg verzekerd. Overigens was alles als bij de eerste expeditie. Aan de zuid- en oostzijde steunde de versterking alleen op de bamboe-doerie, aan de westzijde was de wal wat hersteld en van traversen voorzien; maar die verbeteringen waren blijkbaar gedurende de 2de expeditie aangebracht.

Met die feiten voor oogen zal de generaal DE STUERS in zijn keurend oordeel over de 1ste expeditie toch wel alleen staan; maar hoe hij die leiding durft afkeuren en het beleid van den generaal VAN SWIETEN als van een ervaren officier en staatsman bewierooken kan, is een probleem, waarvan de oplossing voor »de onbetamelijke critiek" onmogelijk is.

Wij zeiden hiervoren, dat Lemboe niet versterkt was, en dat is bewezen, omdat de kolonel WICHERS VAN KERCHEM, die den 18en December met zijn kolonne Penajoeng moest bezetten, te ver doorrukte en bij vergissing met zijn voorhoede te Lemboe aankwam. Toen men die vergissing ontdekte, keerde men naar Penajoeng terug, waar gebivakkeerd werd; ook bij het nemen der missigit zag men duidelijk, dat alles nieuw aangebracht was; bovendien gedurende het geheel verblijf te Penajoeng had men steeds in die buurt zien werken.

»Het gemis van een generalen staf is in Indië nimmer in die mate gevoeld, dat dit van invloed op den uitslag van een veldtocht behoefde te zijn." Ook die meening van generaal DE STUERS is zeer onjuist. Steeds is het gemis van een generalen staf gevoeld, en bij de tweede expeditie niet het minst. De behoefte aan een generalen staf werd bij de eerste expeditie zóo gemerkt, dat zoodra besloten was tot een tweede expedite, dadelijk een bureel voor de krijgstoerustingen op Sumatra werd georganiseerd. Bij dat bureel werd alles verzameld, wat op de aanstaande expeditie betrekking kon hebben; en die instelling van zulk een bureel ware niet noodig geweest, indien er een generale staf bestaan had.

Om niet langwijlig te worden, zullen wij niet in een beschouwing treden over de slechte inrichting van den stafdienst bij de 2de expeditie; wie daar iets meer van weten wil, leze de »Herinneringen aan Atjeh door een Indisch officier".

En dan vraagt de generaal DE STUERS: Wat zou het bezit van een generalen staf, wat zou het zenden van een officier van het leger voor Atjeh hebben kunnen bijdragen om de kennis van het land en volk te verhoogen? Immers niets, volstrekt niets." Hoe kan iemand, die kommandant van het Indische leger is geweest, zulks beweren? Generaal KROESEN, wiens opinie toch wel evenveel autoriteit als die van den geachten schrijver zal bezitten, drong op het zenden van een officier van het leger aan; men moet maar eens uit den mond van ooggetuigen hooren, hoe de eerste expeditie onbekend was met het terrein en wat het waard zou geweest zijn, als men maar iemand had gehad, die den kraton had gezien? En herinnert zich de generaal DE STUERS dan niet meer, dat men juist als een der redenen om generaal VAN SWIETEN te zenden, aanhaalde dat hij den Kraton had gezien! Waarlijk, de generaal DE STUERS heeft al een zeer slechte verdediging ter neer geschreven. Men had ook bij de tweede expeditie veel beter données dan bij de eerste, en de generaal DE STUERS behoeft de boekjes, die medegegeven werden bij de beide expeditien, maar te vergelijken en dan zal het kaartje voor de 2de expeditie, hoewel verre van nauwkeurig, uitwijzen dat men toch vrij wat meer van het terrein te weten was gekomen dan bij de 1ste expeditie.

Al de laatste legerkommandanten hebben op het verkrijgen van een generalen staf in Indie aangedrongen, en die Minister van Kolonien, en die Indische Regeering, die volgens generaal DE STUERS in de zaken van Atjeh zoo verstandig hebben gehandeld, hebben het oprichten van zulk een staf toegestaan. Indien de generaal DE STUERS de expeditien naar Boni en de Z.-O. afdeeling van Borneo ooit bestudeerd heeft, dan kan hij weten, welk nut een generale staf zou gehad hebben. Bij Boni wist men niet eens of de hoofdplaats 24 of 4 palen binnenlands gelegen was.

Wat de generaal DE STUERS met zijn oordeel over de voorbereidingen bedoeld heeft, is ons niet recht duidelijk. Zoo er bij de 1ste expeditie verzuim is geweest, dan is het niet in de voorbereidingen op Java, die nog genomen konden worden. Van het oogenblik dat tot de expeditie besloten is tot dat, waarop de troepen zich inscheepten, is gewoekerd met den tijd, om maar gereed te komen.

Op Atjeh ziet men generaal KÖHLER, zoodra hij naar binnen oprukte, aan het strand de zoogenaamde westerversterking tot basis en magazijnen zijner operatien inrichten.

Waarin dus het door de generaal DE STUERS genoemde verzuim bestaan heeft, begrijpen wij niet, en wij vragen: waar is het verband tusschen den mislukten aanval op den kraton op 16 April of het verlaten van de missigit op 17 April 1873 [1], en een niet goede voorbereiding der operatie? Tenzij men onder niet-voorbereiding datgene verstaat, waarop de generaal BOOMS in zijn »Gids"artikel zoo terecht heeft gewezen. Scherp is het oordeel van generaal DE STUERS over dat stormen; »men heeft slechts gedacht aan stormen zonder meer". Zeerzeker zijn er stormen geschied, enkelen die niet te rechtvaardigen zijn en dus afgekeurd moeten worden; maar de stormen op de missigit op 10 en 14 April, die tot de hoofdmomenten behooren, waren goed en vielen ook gunstig uit. Ook de storm op den kraton was op zichzelf niet af te keuren, maar wel de wijze, waarop die werd uitgevoerd, Met het oog op den beperkten tijd dien men voor zich had, moest meer gestormd worden, dan wanneer men niet zoo tot haast ware verplicht geweest.

»Zoo zoude ook de uitslag der tweede expeditie zijn geweest, als men de tactiek der afkeurende beoordeelaars had gevolgd." Na de verschillende feiten, die wij meedeelden, in tegenstelling van den generaal DE STUERS, die slechts »op gezag" schreef, zal het wel geen betoog behoeven, dat de deskundigen erkennen dat er bij de 1e expeditie groote fouten zijn begaan; maar tevens dat bij de 2e expeditie (de middelen, die de generaal VAN SWIETEN ter zijner beschikking had, in aanmerking genomen) zeer weinig is bereikt. Men heeft gedraald, geaarzeld, gunstige oogenblikken laten voorbijgaan, gewacht als gehandeld moest worden; aanvankelijk altijd rekenende op een toenadering, die immer achterwege bleef. »Indien het waar is wat ik hierboven zeide," schrijft de generaal DE STUERS, »dat de expeditie van voldoende sterkte en voldoende uitgerust was, om het oogmerk van den oorlog te bereiken, namelijk het nemen van den Kraton, en dat daarvoor slechts eenige dagen volharding noodig waren geweest — en ik geloof niet dat dit op goede gronden is te ontkennen — dan vervalt ook de bewering, dat de expeditie òf te overhaastig, òf op een ongeschikt tijdstip is afgezonden."

---

[1] Welke toch de staking der expeditie na zich sleepten.

Neen, dat is weder onjuist; de 1e expeditie was niet voldoende sterk. En dat dit zoo is, blijkt uit het onloochenbare feit, dat zij slechts een derde der sterkte van de 2e bezat en slechts één maand tijd om te opereeren. Bovendien heeft de generaal VAN SWIETEN zelf op Atjeh verklaard — en die zal toch wel een autoriteit voor generaal DE STUERS zijn — dat de moeite, die de 2e expeditie ondervond, een rechtvaardiging voor de mislukking der eerste was. Nu wij op goede gronden betwisten dat de expeditie voldoende sterk was, vervallen vanzelf de gevolgtrekkingen, die generaal DE STUERS er aan vastknoopt.

Wij willen het betoog van den generaal DE STUERS over het al of niet noodzakelijke van een spoedige expeditie niet volgen; reeds bevoegder beoordeelaar dan wij heeft daarover den staf gebroken.

Zoo hebben wij dan de ondankbare taak verricht, die wij ons zelf hebben opgelegd. De slechte verdediging van den generaal DE STUERS van de leiding der 2e expeditie deed ons besluiten datgene, wat wij daarover verzameld hadden, te openbaren. Zuivere vaderlandsliefde bestuurde alleen onze pen.

De 2e expeditie naar Atjeh, waar bij de ruime middelen, die den opperbevelhebber ter beschikking stonden, een volledig succes mogelijk was, heeft slechts geleid tot het voet aan wal zetten, meer niet; de onderwerping van Atjeh proper blijft steeds uit. In plaats van een einde des oorlogs, zooals de generaal VAN SWIETEN het noemt, is men thans gewikkeld in een oorlog voet voor voet, waarvan het einde niet te voorzien is, tenzij een uitkomst in ons nadeel ten gevolge van uitputting en oplossing van het brave Indische leger.

Volk van Nederland! verhoed deze oplossing van het vraagstuk, want zijt ge zóover, dan zijt ge uw val nabij! Generaal KNOOP! gij zijt veel te toegevend geweest in uw oordeel, toen gij verklaardet, dat de expeditie slechts ten halve gelukt was. De tweede expeditie is — de generaal DE STUERS heeft door zijn slechte verdediging ons genoodzaakt het neder te schrijven — De tweede expeditie is mislukt.

C. A. JEEKEL,
Oud-Officier der Marine.

LEERDAM, 16 April 1875.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

de expeditie was niet volbracht
het onloochenbare feit, dat z
n de 2e bezat en slechts en
ovendien heeft de generaal V
d — en die zal toch wel
s zijn" — dat de moeite, die
htvaardiging voor de misbilli
gronden betwisten dat de expedi
vanzelf de gevolgtrekkingen, di
knoopt.

den generaal DE STUERS over
en spoedige expeditie niet volge
n wij heeft daarover den stal

ankbare taak verricht, die wij
chte verdediging van den gener
den" 2e expeditie deed ons beli
ameld hadden, te openbaren. Zie
en onze pen.

, waar bij de ruime middelen,
chikking stonden, een volledig
eleid tot het voet aan wal zet
van Atjeh proper blijft steeds
s oorlogs, zooals de generaal V
n thans gewikkeld in een oorlog
de niet te voorzien is, terwijl
evolge van uitputting en oplossing

hoed deze oplossing van het vraag
ijt ge uw val nabij! Generaal K
geweest in uw oordeel, toen gij
slechts ten halve gelukt was. De ver
DE STUERS heeft door zijn sch
het neder te schrijven — De Ind

C. A. JEKEL
Oud-Officier der Mari

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ZAELANI PR 83 184

ZA ELANI

PERPUSTAKAAN NASIONAL

